नेवा बौद्ध पूजा क्रियाय् छ्यला नाला वयाच्वंगु हलंज्वलं विवरण पुस्तिका

A Booklet on The Material Used in the Worship Rituals

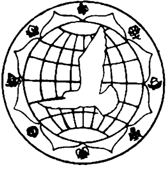
स्वःसा खलः
नेपाल मण्डलया बौद्ध संस्कृति सम्मेलन आयोजक समिति
Organizing Committe for Nepal Mandal Buddhist Culture Conference.

May all Beings be happy and peaceful on the occasion of the Exhibition on

"Nepal Mandala Buddhist Culture Conference"

Vishwa Shanti Library

Nyakhachowk, Lalitpur

प्रकाशक

विश्व शान्ति पुस्तकालय

न्याखाचुक, यल ।

फोन : ५३४९६५

मुम्ह

हेराकाजी वज्राचार्य

दिपक वज्राचार्य

अंग्रेजी सम्पादन

मिन बहादुर शाक्य

सम्पादक

किरण भाई वज्राचार्य

अनिल बीर वज्राचार्य

किपाः

लोक चित्रकार

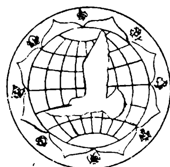
योगेन्द्र शाक्य

कम्प्युटर

प्रलिजा श्रेष्ठ

मू :- रु.२५।-

थाकू : राजमति प्रेस फोन नं: ५३४५२७

Published by

Vishwa Shanti Library

Nyakhachowk, Lalitpur

Tel : 534965

Compiled by

Hera Kazi Vajracharya

Deepak Vajracharya

English Text by

Min Bahadur Shakya

Editors

Kiran Bhai Vajracharya

Anil Bir Vajracharya

Art

Lok Chitrakar

Yogendra Shakya

Computer Setting

Pralija Shrestha

Price : Rs 25|-

Printed at : **Rajmati Printing Press** Tel # 534527

निगू शब्द

मनुतसें थ:गु सभ्यताया बिकास क्रमय् बिभिन्न प्राकृतिक स्थितिं हे थ:गु जीवन सुरक्षापूर्वक हना यंकेत अनेक प्रकारया शीप, साधन सामग्रीया श्रृष्टि याना यंकल । गुबलें चायागु सामान दयेकलसा गुबलें लोँया ज्याभ:, अथेहे गुबलें सियागु, गुबलें धातुयागु , गुबलें खा:यागु ज्वलं, गुबलें प्लाष्टिकयागु वस्तु दयेकल । थौकन्हे बिज्ञान प्रबिधिं याना न्हून्हूगु अनेक ज्याभ: सामग्री व शीपया बिकास जूगु दु ।

नेपा: उपत्यकाय् नेवा: बौद्ध समाजं थपिनिगु जीवन सुथांलाक हनेत अनेक प्रकारया शीप, साधन, सामाग्रीया बिकास यात । खास याना नेवा: बौद्ध आचार्यपिन्सं बिबिध पूजा यायेत मा:गु हलंज्वलं ब्यापक रुपं दयेका संस्कृतिया भण्डार जायेका वंगु जुल । थथे निर्माण जुइगु हलंज्वलं कलात्मक जक मजूसें महायान, वज्रयानय् आधारित जुया: सम्यक सम्बोधि प्राप्ति यायेगु उद्देश्य कथं उपाय कौशल्यया रुपं प्रयोग याना वयाच्वंगु रहस्य सुलाच्वंगु दु । इपिं सामानत समय अनुसार गुलिं ख्यले मदया लोप जुया वनसा गुलिं आतक नं प्रयोग जुजुं सुरक्षित जुया वयाच्वंगु दु । थुपिं हलंज्वलं छु छु ख: छाय् गथे प्रयोग जुइगु ख ? धैगु खँ मसिया असुरक्षित जुयावन ।

नेपाल बौद्ध मण्डलया बौद्ध संस्कृति सम्मेलनय् विश्व शान्ति पुस्तकालयपाखें पूजाया हलंज्वलं संकलन याना ब्वय्‌गु जिम्मा कया: योगदान बिइगु ज्या या:गु दु । थ्व संकलित व प्रदर्शित हलंज्वलं बारे छगू पुस्तिका नं प्रकाशित याय् दुगु हर्ष व गौर वया खँ ख: । थुकथं आपालं कुत: याना: हलंज्वलं प्रदर्शनया नापं सफू समेत तयार याना: सम्मेलन सफल यायेत या:गु योगदानया लागि धन्यबाद बियाच्वना नापं पुस्तकालययागु उत्तरोत्तर प्रगतिया कामना नं यानाच्वना ।

भवतु सब्ब मंगलं ।

प्रा. डा. वज्रराज शाक्य
अध्यक्ष
नेपाल मण्डलया बौद्ध संस्कृति सम्मेलन आयोजक समिति

A FEW WORDS

Man has created tools and instruments to gropple with the various forces of nature in human history. Artifacts made of clay, stone, wood, metal and etc have been invented and used at different times. Development in science and technology have now made it possible to produce more new types of tools and instruments specially electronic goods and skills, which make our life easier, more safer and pleasant.

In this development the Buddhist Community of Kathmandu valley has invented various tools and instruments to make life easier and more pleasant. Especially the Buddhist Acharyas have contributed a lot to Buddhist culture by developing elaborately the artifacts neccessary for puja rituals. Many of them are lost and some are still used. But very little is known about these tools and instruments as well as the Puja for which those are used.

The enthusiastic Buddhist youth of Biswa Shanti Pustakalaya, while being quite busy with heavy multiferious social welfare activities have come forward to join with the organization committee of Nepal Mandal on the Buddhist heritage Conference. The youths not only collected the necessary materials, but they also managed to demonstrate them in meaningful way.

Besides, they have attempted the prepared a booklet outlining what, why and how of these materials are used in Bhuddhist way of life. the organizing committee is proud of publishing the booklet on the occassion of this conference. I like to thank the very friendly and co-operative youths of Biswa Shanti Pustakalaya for this contribution and wish every kind of success of the growing library.

May all beings be happy.

Prof. Dr. Bajara Raj Shakya
Chairman,
Organizing Committee for Nepal Mandal Buddhist Culture Conference.

भूमिका

नेपा: देया स्वनिगः प्राचीन कालंनिसें नेवा: बौद्ध धर्मावलम्बीपिनिगु धार्मिक एवं सांस्कृतिक केन्द्रया रुपय् परिचित जुजुं वयाच्वंगु दु। थुगु थासय् इलय् ब्यलय् बौद्ध बिहार व महाबिहारया अतिरिक्त आपालं चैत्य, धर्मधातु मण्डल, बुद्ध बोधिसत्वपिनिगु प्रस्तर मूर्ति थासंथाय् स्थापना याना: थ्वया छ्चाखेरं थ: पिनिगु बस्ती दय्का वयाच्वगुं दु। नेवा: बौद्ध समाज दुने सामाजिक, धार्मिक, साँस्कृतिक, पारिवारिक एवं व्यवहारिक ज्याय् थ:पिनिगु हे अलग्ग परम्परा दु नापं थ:पिनिगु धर्म संस्कृति संरक्षणया लागि नेवा: बौद्ध समुदाय पाखें इलय् ब्यलय् थी थी ज्याझ्व: न्ह्याका वयाच्वंगु दु। बौद्ध संस्कार एवं सस्कृतिया परिधि दुने च्वंपि नेवातय्गु जीवन पद्दति धर्मानुकूल नापं व्यवहारिक नं जुयाच्वंगु दु।

बुसां निसें मसिइतले अभ्न सिइ धुकां तक्क नं यायेमा:गु दशकर्मादि व मेमेगु धार्मिक कृयाकलाप याना वनेगु झ्वलय पूजापाठया पद्दति न्ह्याकावने मा:गु थ:पिनिगु हे परम्परा दु। पूजापाठ याना वनेगु क्रमय् आपालं हलंज्वलं नं ता:लाके मा:। खतु फुक्क धार्मिक कार्य पद्दतिया थ:गु हे मूल्य मान्यता दयाच्वनी। भिंगु आचरण याना वनेगुया थ:गु हे महत्वपूर्णगु अर्थ दयाच्वनी तर थौ वया थुगु परम्परायात केवल न्हापांनिसे न्ह्य:ना वयाच्वंगु परम्पराय् जक सिमित जुया वास्तविक अर्थ मथुया थुकिया मूल्य मान्यता नं बुलुहुं न्हास जुयावयाच्वंगु खनेदु। थुगु हे खँयात वा: चायेका बौद्ध समाजय् थुज्व:गु खँय् जागरण हयेत ग्वहालि जुइकथं बौद्ध पूजा क्रियासं छ्यूयला नाला वयाच्वंगु हलंज्वलं त छ्थासं मुकां उकिया परिचय एवं महत्वयात उला क्यनेगु मू उद्देश्य कया: बिश्व शान्ति पुस्तकालयया आयोजनाय् मिति २०५१ पौष ७ गते निसें १० गते तक यलया अक्षेश्वर महाबिहारस् हलज्वलं ब्वज्याया आयोजना जूगु ख: ।थुज्व:गु हे ब्वज्या हाक नं छक्व: लोटस रिसर्च सेन्टरया सक्रियताय् जुइत्यंगु "नेवा बौद्ध मण्डलया बौद्ध संस्कृति सम्मेलन"स् यायेदुगुलिं बिश्व शान्ति पुस्तकालय लय्ताया च्वना नापं न्हापा थेतुं थुगु ब्वज्याय् नं थुगु हलंज्वलं विवरण पुस्तिका छ्गू प्रकाशन यायेदुगु छ्गू त:धंगु शौभाग्य तायेका च्वना। थुगु बिवरण पुस्तिकाय् न्हापा स्वया: थप हलंज्वलंया परिचययात समावेश यानागु जुल। थुगु बिवरण पुस्तिका पाखें छलपोलपिनिगु जिज्ञासा यात पूवंकेत छुं कथंया ग्वहालि जुई धैगु भलसा कयाच्वना।

अन्तय् न्हापाथेतुं थुगु बिवरण पुस्तिकाया बारे छलपोलपिन्सं थ:गु अमूल्य राय सुभाव बिया बिज्याइ धैगु मनं तुनाच्वना। नापं नेपाल बौद्ध मण्डलया बौद्ध संस्कृति सम्मेलन त:जिक हने फय्मा धैगु कामना यानाच्वना । सुभाय्।

Preface

Newar Buddhist people have been playing a significant role for flourishing of Buddhas's teaching in Kathmandu valley through different forms and aspects of Buddhism since the valley is inhabited by civics and craftsmen.

The renowned artists made this valley with very beautiful shrines, pagodas, temples, monasteries and statues of gods, goddesses, Buddhas and Boddhisatvas. Newar Buddhist people have their own traditional values in their every social, cultural and daily dhamma practices. Moreover they have carried out various programs to spread out Buddhism to the people in society through indigenous organizations and so on. Their lives lead with dhamma practices. Newar Buddhist people have still been performing Buddhist ritual performances from birth to death of a person.

Newar Buddhists have preserved Buddhism with various ritual practices in which different ritual elements are displayed. These ritual elements represent the symbol of triple gem (The Buddha, Dhamma and Shangh). Each ritual artifacts have their own meaning and importance. However due to some political situation and some other causes, the teaching lineage of Dhamma related to ritual performances has slowly been destroyed and time has slowly diverted people's mind to some modern technologies.

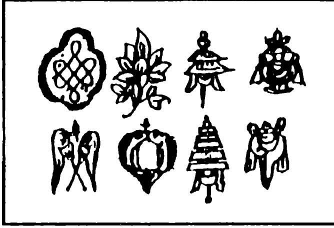
Now few people know about the real meaning of these ritual elements. Most of people are following ritual performances as according to their traditions only.

To enhance the real meaning and importance of Buddhist ritual elements Vishwa Shanti Library at first presented a booklet explaining about meanings of these ritual elements with pictures in an exhibition organized by Viswo Shanti Library which was held in Accheswor Maha Vihar, Pulchowk, Lalitpur from 7 Poush to 10 Poush 2051 (Dec 1994). Most of the readers of the booklet have often suggested us to publish more booklets with some more pictures & their definations. This is a great opportunity for Vishwa Shanti Library to publish this booklet on the occasion of a conference on "The Buddhist Heritage of Nepal Mandala" initiated by Lotus Research Centre. We are very glad to publish this booklet with some more pictures with their definitions. We hope this booklet may fulfill the wish of our readers.

We would highly appreciate to receive your valuable comments and suggestions from this booklet. All Vishwa Shanti Library memebers would like to wish the conference on "The Buddhist Heritage of Nepal Mandala" a great success.

Vishwa Shanti Library

१. ***अष्टमङ्गलया चिं*** – छें पलिस्था याईबले, व्रत दनेबलय्, ज्या:जंक्व व तत:धक होमादि पूजा याइबलय् पूजा याइथाय् छ्चाखेरं मा: हना चन्द्र, सूर्य सहित श्री वच्छ, पुण्डरीक, ध्वज, कलश, चामर,मत्स्ययुग्म, छत्र व शंखया चिं च्वया दय्का तइगु धातु, काप: वा भ्वँयागु ज्वलं ।

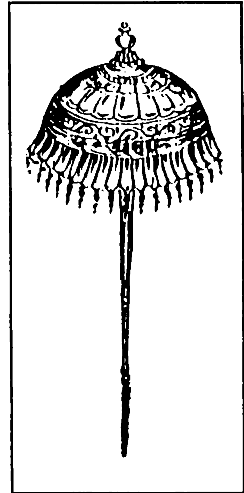
1. **Astamangala** - An eight auspicious symbol marked on pa per, cloth or metal usually displayed during the performance of Vrata ceremonies, consecration of home, and an elaborate Fire Sacrifice Ceremony.

२. ***अष्टादशी*** – फिंच्याता प्रकारयागु सिंयागु बुटि तया लप्ते हलय् थू चिना चिखिं हिनां दय्का तइगु होमादि पूजाय् यज्ञय् दुइत छ्यलिगु वस्तु ।

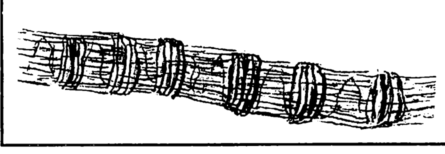
2. **Astadasi** - A medicinal object consisting of eighteen different wooden substances rolled by a leaf with a String used in Homa sacrifice.

३. ***आ:जुछत्र*** – बौद्ध विहारया नायोजु वा आ:जु लुइबले, धार्मिक समारोह वा निमन्त्रणाय् वनीबलय् कुइकीगु, छत्रावलि मन्त्र रञ्जना लिपिं अंकित, छ्चालिं झल्लर आदि तया त:गु च्वकाय् धातुया चैत्य दुगु विशेष प्रकारया कुसा । थुगु कुसा चूडाकर्मया:म्हसित दे जात्रा याय्त नं कुइकेगु या: ।

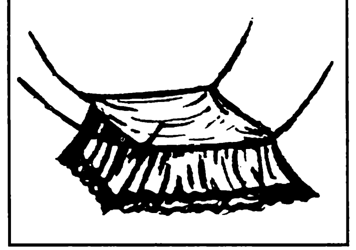
3. **Ajuchhatra** - A Special ritual umbrella used by the elders of Buddhist monasteries with a metalled chaitya on the pinnacle of the umbrella. It is also used for the newly ordained Buddhist monk during Cudakarma Ceremony.

४. ***अडवा*** - पूजा आजा यायेगु झ्वलय् मू कलश व मेमेगु कलशादिस गायारुपय् न्यय्केत, वरे छुइम्हसित कपालय् चीकेत व ब्रतबन्धादि याइबलय् कयतां चिकेत कपाय्या टुक्रा टुक्रा ह्वना:कां छुना: दयेकातइगु वस्त्र विशेष ।

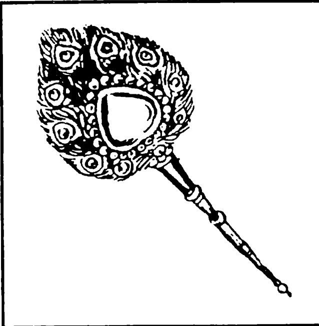
4. **Adawa** - A kind of threads sewn with pieces of cotton which is worn in the forehead in Chudakarma rite.

५. ***ईलां*** - द्यो विज्याकेगु थाय् वा द्यो बिज्याना च्वंगु फुसय् लाक्क तया तइगु, चूडाकर्म याइम्हेसित पीसगं लुइत: मा:गु, सम्मान स्वरुप छ्यलिगु धातुयागु वा विभिन्न रं गया काप: यागु प्यकुला:गु, छचाखेरं झल्लर तया दय्का तइगु छत्र विशेष ।

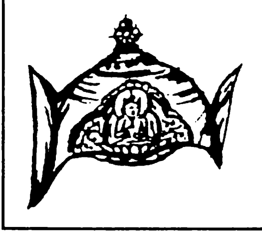
5. **Ilan** - A metalled or decorated coloured cloth used to keep above the main deity as a form of respect and devotion.

६. ***उखेर*** - विहार विहारय् स्तोत्र आदि ब्वनीबलय् क्वापा: द्योयात व मेमेपिं द्योपिन्त गालेत छ्यलिगु वह: आदिया चु दुगु लुची आकारगु छचाखेरं म्हेखापा तया दथुइ न्हाय्कं तया तइगु छगू पंखा विशेष ।

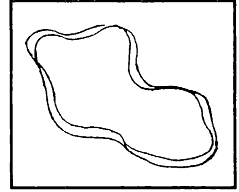
6 **Ukhera** - A special fan consisting of Peacock's feathers and mirror at the centre used during recitation of prayers to Kwapadeo of the major Buddhist monasteries of Kathmandu valley.

७. ***उद्यां तपुली*** – बौद्ध परम्परा अनुसार विहार संघया स्थवीर आ:जु वा नायोजु जुइ धुंकुपिं गुरुजुपिन्स पूजा याय्‌गु ज्याय्, धार्मिक समारोह वा निमन्त्रणाय् वनीबले पुइगु तपुली, ओडियानाचार्य पद्‌मसम्भवया परम्परा निसें छ्यूला वःगु न्ह्योने बज्रसत्त्व मूर्तिया च्वकाय् विश्वबज्र गजू दुगु छगू विशेष तपुली ।

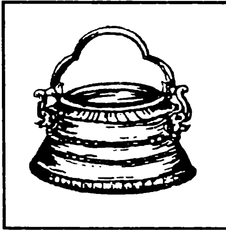
7 **Uddiyana Tapuli** - A ritual cap used by the elders of Newar Buddhist Monasteries during religious celebrations. This cap resembles the Guru Padma Sambhava's hat also known us Udiyana Acharya.

८. ***उत्तरी*** – श्राद्ध याइगु बखते पिण्ड थइम्हसिनं म्हय् क्वखाइगु बुद्ध,धर्म व संघ अङ्कित औंछि बला:गु काप: बला: ।

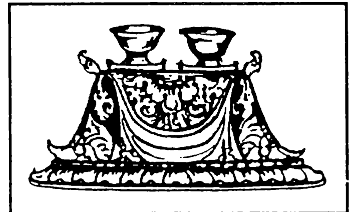
8. **Uttari** - A kind of cloth used in the Death rituals by the deceased person's family member.

९. ***कलं (कल:)*** – गुह्य पूजा यायत, कुमारी पूजा वनेत अथेहे पीठपीठादि च्वपिं द्योपिन्त पूजा याय्‌त मा:गु ज्वलं तया लक्खाय् ज्यूगु ली, तिं पौ आदियागु थल ।

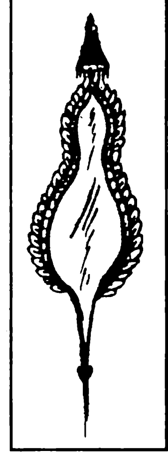

9 **Kalan** - A ritual metal or bamboo container for keeping necessary offering objects for worshipping in cemetory places for offering to Kumari puja and also is secret tantric ceremonies.

१०. ***काय्‌भ:*** – पूजादि कार्यस पूजाभलय् तइगु, द्योयात सिन्ह: तिकेत, सकसितं प्रसादया रुपय् सिन्ह: तिकेत, भुयू सिन्ह: व म्हासु सिन्ह: तइगु निपत्ति स्वा:गु सिन्ह थल ।

10. **Kayabha** - A ritual container used for offering vermillion and red powder to the deities and as an object of blessing to the devotees.

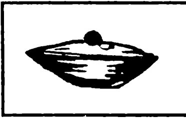
११. ***किकिपा:*** - विभिन्न देवी देवताया प्रतिनिधिया रुपय् छ्यलीगु, विभिन्न गुथिगानास सम्बन्धित देवी देवताया प्रतीक कथं नीस्वना पूजा याइगु सिन्हाय् स्वां ह:या छाँट वय्‌क साधा वा कलात्मक ढंगं दय्‌का तइगु लुँ, वह: आदियागु पाता/द्योया शिरय् छुनां तइगु तिसा विशेष ।

11. **Kikipa** - A metallic ornament usually made of silver used for decorating the headdren of any deity. It is also used as an representative of various deities.

१२. ***किभू*** - गुरु बज्राचार्यपिन्त पूजा याइबलय् अन्न दान याइगु इ्वलय् देमाय् वा रिकापी जाकि व दक्षिणा तया बिइगु दान ।

12. **Kibhu** - An offering plate consisting of rice grains and some money given to the Buddhist priests during religious ceremonies and life cycle rituals.

१३. ***किसलि*** - धातु, मूल, जीवया प्रतीक कथं ध्येबा, ग्वे, जाकि पृथ्वीया प्रतीक सलिचाय् तया तइगु बौद्ध संघय् प्रवेश जुइत, द्योयात छाय्‌त वा फ्याय्‌त प्रयोग जुइगु उत्तम पूजा ज्वलं, पूर्ण पात्र ।

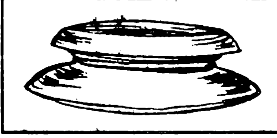
13. **Kisali** - A clay pot used for keeping rice grains, betel rut and a coin. It is used as object of offering to the main deity before the entrance of Buddhist Sangha or used as registration fee to perform any religious ceremonies.

१४. ***कुश*** - श्राद्ध याइबले, पूजा कार्यस संकल्प याइबले महादान वाक्य ब्वनीबले

ल:, जाकि, हामो, दक्षिणाया नापं सुकुण्डाया न्ह्योने हायेका तयेत छ्यलिगु छगू प्रकारया घाँय् विशेष ।

14. **Kush** - One of the species of grass used for Shraddha and other ritual ceremonies.

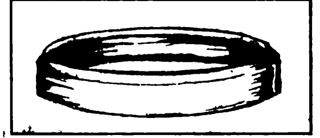
१५. ***क्वत:*** – तत:धंक, ता:ईतक्क पूजा याइबले छ्यलिगु जाकि, स्वाँ, सिन्ह:

नैवद्यादि पञ्चौपचार पूजा ज्वलं आपा: न्ह्यंगु जा: भच्चा त:जायक दय्का तइगु पूजाभ: विशेष ।

15. **Kwata** - A ritual container consisting of fiefold offering substances in large quantities used especially during elaborate Tantric ceremonies for example in Diksa Ceremony of Gana cakra Ceremony.

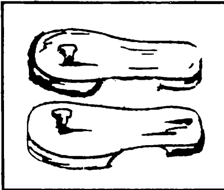
१६. ***क्वला*** – ज्या: जंक्व याइबले अर्घ याय्त, श्राद्ध याय्बले पिण्ड न्हाया पिण्ड थय्त हानं वहे पिण्ड वाय् यंकेत, सीबले अर्घादि बिईत,

लि चाय्केत छ्यलावया च्वंगु सिज:यागु चाकला:गु थल विशेष ।

16. **Kwala** - A copper container used during Shraddha Ceremonies to keep the pindas inside or also used in argha Ceremony of Ten Life Cycle Rituals.

१७. ***क्वापा: लाका*** – बौद्ध बिहारय् वाफा:चा धर्मगण्डी (गम्भासिं) थाइबले,

चूडाकर्म याइबले, सप्तपले जाय्केत न्ह्याइगु धातु वा सिंया लकाँ वा खराउ ।

17 **Kwapalakan** - A metalled or wodden shoe (Kharau) used by newly ordained monk, for taking Seven Steps during Cudakarma Ceremony or during striking Dharmagandhi in Buddhist Monasteries.

१८. ***क्वाँच (आ:जुल्)*** – बौद्ध विहारया आजु वा नायोजु लुइ धुंकुपिन्स पूजा यायगु ज्याय् धार्मिक समारोह वा निमन्त्रणाय् वनीबले पुनीगु लँच्वः ततः ग्वः गु तास तिन्खाया लँ ।

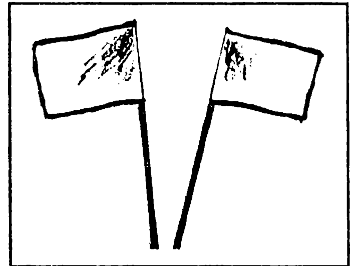

18. **Kwanch (Ajulan)** - A sepcial Chinese silk coat with long sleeves used by elders of the Buddhist monasteries during a religious celebration.

१९. ***क्वेंखःचा*** – ततःधंगु पूजा यायत थापं याइगु झ्वलय् थापं याय्गु ज्वलंत दिकेत आसनया रुपय् छ्यलीगु सःखिपःयागु चिच्चि चाकः याना दयका तइगु खिपःचाः ।

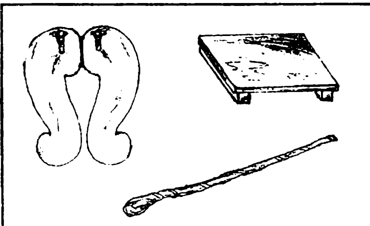
19. **Kwenkhacha** - A circular object made of straw string used as base or stand for placing ritual objects during an extensive Puja Ceremony.

२०. ***कर्णपता*** – पूजा विशेषय् वलिइ तिइत छ्यलिगु सिन्काया च्वकाय् थीथी रंगया कापः तया दयेका तइगु पताः वा ध्वाँय ।

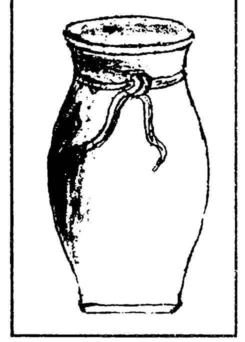
20. **Karnapata** - A thin wooden stick carrying a colorful flag to be stuck into the sacrifical cake.

२१. ***क्वापा लाकां, क्वपु, तुतां*** - सियागु न्ह्यायगु लाकां, सियागु फेतुइगु आसन व सियागु तुतां सिनावंम्ह मनूया खुला (षट्मासिक पिण्डदान) याइवले दान बिइगु बस्तुत ।

21. **Kwapalakan, Kwopu, Tutan** (Lit: Wooden shoe,

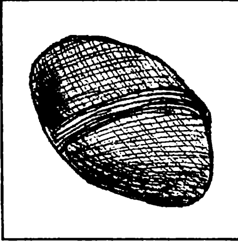
Wooden throne and Wooden cane) - Given in charity to the family priest in the name of the deceased person during semi-annual death rite.

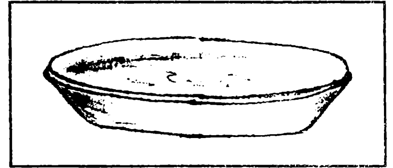
२२. ***कुलेचा*** – मचाबू व्यंकिइ बलय् अजिं च्वकि सिला: चि चिकनय् बुला हुने तयात:गु कुलेचा उग्रचण्डी (अजि) स्वरुपं पूजा याइगु ज्वल विशेष ।

22. Kulecha - A Pot having a mixture of rice grains, salt and oil used by Didi Aji during birth purification rite.

२३. ***कुम्हका*** – मिसा मस्तय्त बाऱ्हा तइबले छ्योंनय् हिनीगु अथे हे भौमचायात सँ प्याकीबलय् न्याग: सप थुना छ्योंनय् हिनीगु न्यातु तया: बाना तइगु तुयूगु का विशेष ।

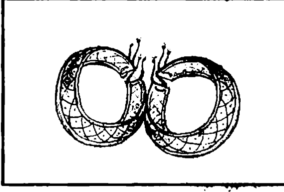
23. Kumhaka - A twisted white thread especially used for encircling five (sapa) of bride during marriage ceremony of Newar Buddhist tradition.

२४. ***कय् देमा*** – छेँय् बौ बिइवलय् रक्षा साधनया ज्वलं म्हेखा पा, तुफिकचा, जन्त्र स्वखो नकिं आदि तया: पूजा यायेत, बाऱ्हा तइबले बाऱ्हा तम्ह मचायात ल: तया सूर्य दर्शन बिइकेत, व्याहा बलय् पुरुष व स्त्री यात व्हंकेत कलश ल: हायकिबले फयाकायेत अथे हे थी थी कथंया पूजा आदि छ्यला: वयाच्वंगु कँय्यागु जा नयेगु भू: विशेष ।

24. Kayandema - A bronze plate used for holding peacock feathers, three spoked nails in protection rite and also used to hold water during marriage ceremony.

२५. ***कल्या*** – इहिपा याइबले मिजंपिनि पाखें इहिपाया ज्याय् भौमचा का: वनेगु प्यन्हु न्ह्यव: भौमचा जुइम्हसित पूजायाना: संग बिया: भौमचाया ल्हा:तिई न्ह्याकिगु बर बन्धन कथंया लुँयागु तिसा ।

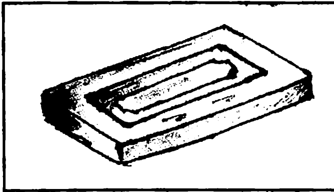

25. **Kalya** - A golden ornament to be used by bride in her wrists. It is usually given to bride by groom four days before marriage ceremony.

२६. ***कुसा लप्ते*** – श्राद्ध याइबलय् चीभा:द्य: गोग्रास, सुकुन्दा व पिण्ड दिकेत आसनया रुपय् छ्यलीगु (सिन्हाज्या बलय् कुइगु कुसा दयेकेत मा:गु) छगु प्रकारया सिमाया ह: ।

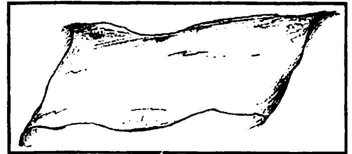
26. **Kusha Lapte** - A kind of leaf used as an umbrella which is placed over the throne during Death ritual.

२७. ***कचि अ:पा*** – यज्ञशाला मदुथाय् होम याइबलय् यज्ञशाला दयकेत, चूडाकर्म (बन्देजु) याइबले चुडाकर्म याइम्हसित आसनया रुपय् फ्यतुकेत व शोक फ्यनीबलय् यजमानपिं फ्यतुकेत आसनया रुपय् छ्यलीइगु कचीगु अ:पा ।

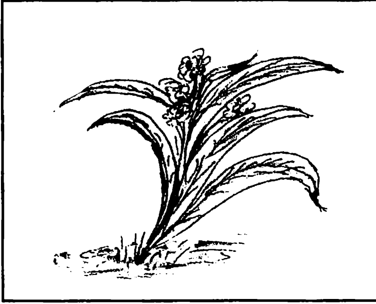
27. **Kachi apa** - A kind of raw brick, which is used in making the Yajna Mandapa (fire ritual).

२८. ***कषाय गा:*** – गुरु बज्राचार्य पिनि पूजा याइगु बखतय् ह्याउँगु पुतलँया द्य:ने काषाय वस्त्रया रुपय् न्यइगु ह्याउँगु गा:।

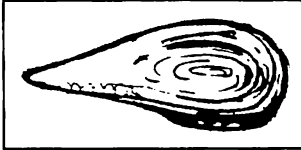
28. **Kasaya Ga** - A Red Scarf worn over the undervest by Vajracharya during ritual ceremony.

२९. ***कलिहः स्वाँकचा*** - छुँ बौ बिइवलय् बौ पातय् तयेमाःगु व मेमेगु पूजाय् महाबलिइ तयेमाःगु छताजि प्रकार या कलिहः स्वाँ व्हइगु सिमाया कचा ।

29. **Kali Leaf Swan Kacha**
A leaf used in sacrificial worship.

३०. ***खलःचा*** - श्राद्ध आदि धार्मिक पूजा आजाय् अर्घ बिइत छ्यलिगु गैंडा म्येया छ्यंगू, न्येकू, ख्वः आदिं वा सिजः धातुयागु लुची बाँलुइका दय्का तःगु पूजा ज्वलं अथवा अर्घा ।

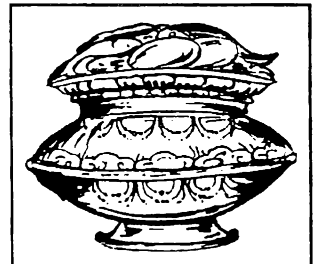
30. **Khalacha** - A ritual object made of copper or metal or horns of animal hoods, rhinocerous's skin used for Sharaddha ceremonies.

३१. ***खाय्कुलिं*** - देवी देवतापिन्त पूजा याय्बले छाय्त माःगु खाय् तय्गु थल ।

31. **Khayekulin** - A container for keeping diluted curd mixed with salt and oil is generally used in Tantric Buddhist Ceremonies.

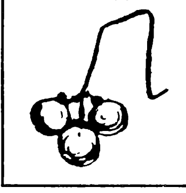
३२. ***खाय्पाः*** - आगं पूजा आदि पूजा याइबले धौ छ्वालुका जी, चि, चिकं तया खाय् दय्का तःगु थले द्योने त्रिचर प्राणी अर्थात् ख्यैं, न्याँ, ला तय्गु चक्कंगु धातुयागु वा चायागु थलः बिशेष ।

32. **Khayapa** - A container used for

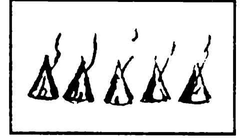
keeping diluted curd mixed with salt and oil. It also contains a lid used for keeping pieces of meat, fish eggs. This ritual object is used in Secret Tantric Buddhist Ceremonies. Ritual drinking of this especial curd together with its contents is said to bestow on devotees the purification of evils from lust, hatred and delusion.

३३. ***गोकुल*** - ओंला, मतया, बहा:पूजा आदिया दिनस गुरु बज्राचार्यपिन्स तिसा कथं न्हायपनय् तिइगु लुँ वा वह:यागु तिसा ।

33. **Gokul** - An ornament made up of gold or silver and worn by Vajracharyas during the processions of Wonla, Mataya, Bhapooja etc.

३४. ***ग्व:जा*** - पूजा याइबलय् द्योपिनिगु व थापंयाना त:गु ज्वलंया न्ह्योने व्वइगु, च्वकाबजि वा बजि फ्वया न्हाया गजूया आकारं च्वका लुइका दय्का तइगु पूजा ज्वलं ।

34. **Goja** - A ritual torma made of moistened beaten rice formed into the shape of a triangle with the circular base usd for offering to the deities.

३५. ***ग्वय्का*** - बज्रयान परम्परा कथं गुह्य पूजा, बज्राभिषेक, ज्या: जंक्व, ओंला वनेगु आदि विविध धार्मिक कार्यस षट्योगिनीया प्रतीक स्वरुप न्याता जि रंगया खुपु का निला छ्पु याना त:गु क्वखा वा गुह्यका ।

35. **Goyeka** - A five coloured strewn thread symbolising six yoginis used in different religious and Tantric Ceremonies, such as Wonla Ceremony, Vajrabhiseka, and others.

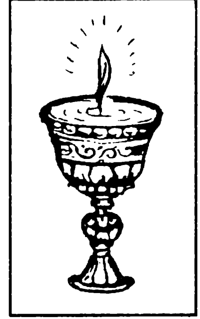
३६. ***ग्वलाय्ब्व*** - कलश आदि पूजा याय्बले पञ्च गोमाताया प्रतीक कथं लप्ते छह: लय् बजि, चि, पालु तया पूजा याय्त नीस्वनीगु ब्व ।

36. **Golaybo** - A leaf plate containing beaten rice, salt and ginger symbolizing five Gomata during Kalasha Puja Ceremony.

३७. ***गुता बीव*** - नवग्रहया दोष शान्ति यायेत् नवग्रह पूजा याइवलय् अथे हे ग्रह मण्डल पूजा याइवलय् छ्यलीगु अन्न विशेष । गुता वीव धाय्वले (१) स्वांवा (२) तुयू हामो (३) प:का (४) इका (५) तछो (६) चीग: कयगु (७) गोमाय (८) हाकुम्वा (९) कोलँ ख: ।

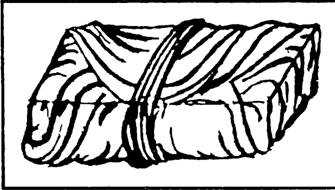
37. **Guta Bivah** - Nine kinds of cereal grains used in the worship of nine planets in order to pacify the defects of nine planets.

३८. ***घ्योदेवा*** - ज्योति रुप श्री स्वयम्भूया उत्पत्ति नापं स्वानां च्वंगु प्रदीप पूजाया रुपय् घ्यो तया च्याकीगु धातु वा चायागु मत वा दीप भाण्ड ।

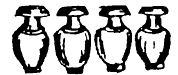
38. **Ghyodewa** - A butter lamp made of metal or clay used for offering to the deities. It is the sumbol of the light of Swayambhu (Swayambhu-Jyotirupa).

३९. ***चचासफू*** - आगं पूजा (गुह्य पूजा) याइबले विविध गुह्यादि देवी देवता पिनिगु ध्यान, ज्ञान, गुण वर्णन याना त:गु धार्मिक शास्त्रीय म्ये मुनां त:गु चर्या सफू ।

39. **Chachasaphu** - A manuscript consisting of tantric songs on the sadhana, qualities & praises of different deities.

४०. ***चतुर्सागर गोप*** - चूडाकर्म याय्गु कार्यस प्यंगू सागरया लख प्रमाणं चूडाकर्म याइम्हसित शरीर शुद्ध याय्गु ज्याय् शंख ल: सहित पी सगं लुइबलय् छ्यलिगु प्यंग: सिज: यागु थल वा जलभाण्ड ।

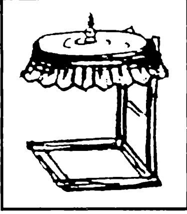
40. **Catursagar Gopa** - A copper pot consisting of water used for consecrating neophyte monk during Cudakarma Ceremony symbolising waters of Four ocean.

४१. ***चीवर*** - चूडाकर्म याइबलय् भिक्षु जूम्हसिनं पुनीगु न्याताजि रंगयागु प्यकुंला:गु काप:यागु चीवर सहित म्हासुगु लं ।

41. **Civara** - A coloured robe used by Buddhist monks during Cudakarma Ceremony.

४२. ***चौछत्र (चूडामणि छत्र)*** - पूजाय् छत्रया रुपय् छ्यलीगु तुयूगु काप: चीचाक: याना छत्र आकारं दय्का त:गु छताजि पूजा ज्वलं वा प्रत्येक कति पून्हिं कुन्हु चिबा:हा द्योया गजुली चौ छाया छत्रं कुइकेत छय्लीगु धातु वा सियागु कुसा विशेष ।

42. **Chau Chatra- (Chudamani Chhatra)**
An umbrella made of wood or metal placed in the pinnacle of a chaitya on every fullmoon days of Ashwin. Also miniature umbrellas of white cloth is used as Chudamani Chhatra during other days of ritual services.

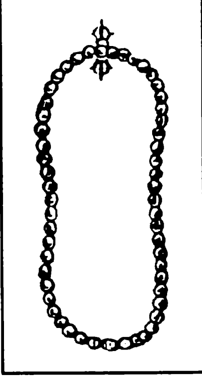
४३. ***च्वाम्व: (चामर)*** - विहार विहारय् स्तोत्र आदि ब्वनीबलय् क्वापा: द्योयात व मेमेपिं द्योपिन्त गालेत: छ्य्लिगु वह: आदिया चु दुगु च्वाम्व: साया न्हिप्यंया सँ दय्का त:गु छगू प्रकारया पंखा विशेष ।

43. **Chwamo** - A yak tail's fan used for fanning various deities during the recitation of prayers.

४४. ***चला ला, तित:ला*** - मचा जंक्व (शुभ अन्नप्राशन) याइबलय् (थाय्भू चिपं थिइकिबले) मचायात् वनचर मांस व खेचर मांसया ल्याखं चिपं थिइकेगु ज्वलं ।

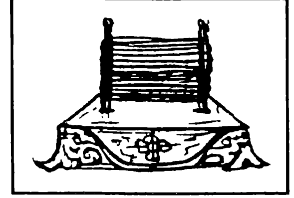
44. **Chala la Tita la** - A kind of meat (anticope)to feed to the newborn baby during rice feeding ritual.

४५. ***जपमा: (ज:मूमा:)*** – देवी देवतापिं साधन याइगु बखतय् एकचित्तं मन्त्र ब्वना गणनादि यायृत छ्यलीगु श्रीखण्ड, रक्तचन्दन, फट्किरी, रुद्राक्ष, भिम्पू आदि १०८ ग:, ५४ ग:, वा २७ ग: याना मा: हनां च्वकाय् बज्रया चिं नाय: तया तइगु माला ।

45. **Japama** - A rosary, generally used for chanting mantras during meditation sessions of various deities. It is made of different materials viz. sandle wood, crystals, Rakta Chandana, coral and Rudraksa etc. It is found in the sets of 27, 54 or 108 beads.

४६. ***जजंका*** – पूजा आजाय् द्योपिन्त क्वखाय्केत, पञ्चदान, नवदान आदिस बज्राचार्य, शाक्यपिन्त पूजा याइबले छ्यलीगु, नाय: तया स्वतुका हिनां दय्का तइगु वस्त्रया प्रतीक कथं छ्याइगु क्वखा ।

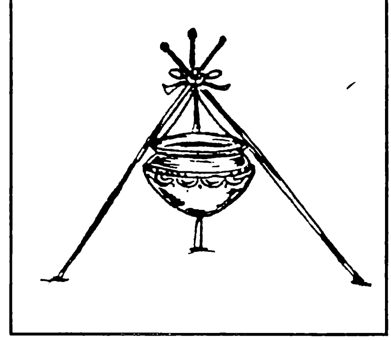

46. **Jajanka** - A bundle of thread symbolisisng the dress of an enlightening being is used as an object of offering to the Buddhist monks during Pancadana, Navadana Ceremonies.

४७. ***जज्ञ औषधी*** – होमादि पूजा याइबलय् जज्ञय् दुइत विविध प्रकारया बीव: धूँ, धुपाय्, सिन्ह: सहित गूंगु , त्रिकतु , हल:, स्वताचि, जिफो, एला, लवं सुकमेल, जि, हजि ग्व:सो, कस्तुरी, इमू , अगुरु , वयसि, रक्त चन्दन, तिलतैल, श्रीखण्ड, कपू , सित्लाय, रुपकेशर, कुंमुम, कुकुम, पलिकेशर आदि मिलेयाना दयेका त:गु पूजा वास: विशेष ।

47. **Jagyaoshadhi** - A medicinal object used in Homa Sacrifice.

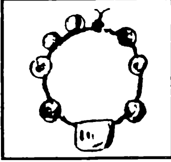
४८. ***जा:गं*** – होमादि पूजा याइबलय् जज्ञशालाय् निरन्तर घृतधारा हाय्का घ्यो दुइत छ्यलीगु स्वपु तिं अथवा धातुयागु कथिस त:क्यंका जज्ञशालाया च्वसं

घ्योतया यक्खाय्का तइगु क्वय् च्वाम्मुसे च्वंका ह्व:तया त:गु धातुयागु थल विशेष ।

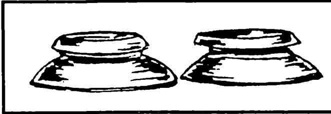
48. **Jahgan** - A ritual pot made of bamboo or metal usually hanged on a triple metallic stand in order to keep butter for offering in Yajnakunda.

४९. ***जंक्व कोखा*** - मचा जंक्व याइबलय् मचाया रक्षार्थ लुँ, ब्या, कुट, फ्यालचासी, पत, नं, हथं, अश्वगन्ध, जरामांसि तया कोखाय्का तइगु छगू प्रकारया रक्ष माला ।

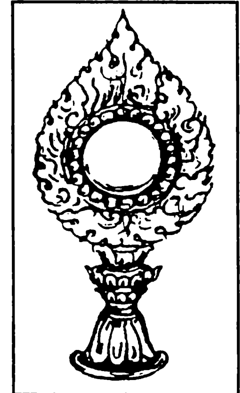

49. **Janko Kokha** - A special rosary used during life cycle rituals for protection of a baby.

५०. ***ज्व: क्वत:*** - धार्मिक विधि कथं पाणि ग्रहण अर्थात् भिं-इहिपा याइगु ज्याय् भौमचा का: वनेत धौपत्ति सहित पञ्चोपचार पूजा ज्वलं व दँ बाता छज्व: नापं तया यंकेत छ्यलीगु तत: पागु निपा: लीयागु क्वत: वा पूजाभ: विशेष ।

50. **Jwo Kotah** - A Pair of special brass container used for keeping five fold offering together with other ritual objects during marriage ceremony.

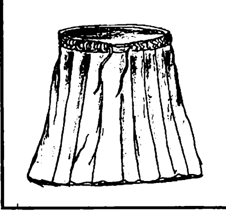

५१. ***ज्वलान्हाय्कं*** - कलशादि पूजा कार्यस अथवा देवख्य चाय्केबले आदर्श ज्ञानया प्रतीक स्वरुप प्रयोगे हइगु लूचि आकार लुइका छचाखेरं मिं ज्वाला बुट्टा तया दथुइ ज्वाल्ल थिइगु देवी देवतापिन्त क्यने मा:गु व थ:म्हं न स्वय्मा:गु कँय् धातुया न्हाय्कं ।

51. **Jvala Nhayekan** - A ritual mirror used as a symbolic representation of Mirrorlike Wisdom of Akshobhya Buddha. It is used

especially in Kalasharcana puja and also bathing ceremonies of Kwapadeo of Buddhist Vihars. This ritual mirror is elaborately decorated by symbolic fires and is used for showing it to the deities, signifying that the deities and the phenomenal world are no different from the objects inside the mirror.

५२. ***जामा*** – गुरु बज्राचार्य पिनि पूजाया इलय् सिनीगु व आजुपिनि (पोशाक) क्वाँचया नापं सिनीगु तुयूगु गुजि गुजि दुगु वस्त्र विशेष ।

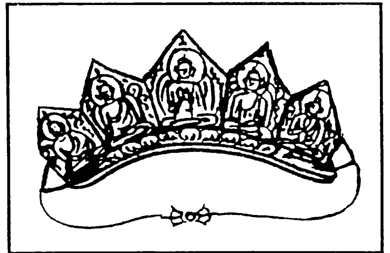

52. **Jama** - A kind of loin white creased underclothes worn by Vajracharya during worship.

५३. ***झिंच्याता बीव:*** – होमादि पूजाकर्मय् जज्ञय् दुईत छ्यलीगु झिंच्याता बीव:त १) हाकु हामो, २) सियू हामो ३) तुयू हामो ४) आख्य: ५) तछो ६) छो ७) स्वाँवा ८) पूवा ९) हाकुमुस्या १०) गोमाय् ११) कोल १२) भुति १३) चीग्वगु कय्गु १४) मू १५) ईका १६) प:का १७) ताय् १८) पंमाय् ।

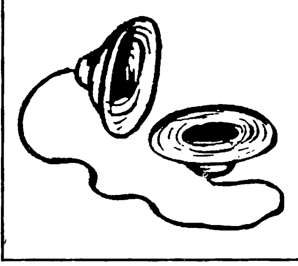
53. **Jhinchyata Bibah** - Eighten kinds of cereals used in Home Sacrifice or Fire Worship.

५४. ***तथागत चिं*** – बौद्ध परम्परा कथं पञ्चतथागत शिरय् बिज्याका याय् मा:गु विशेष पूजाय् छ्यलीगु पञ्च तथागत अंकितगु गुरु बज्राचार्यपिन्स पूजा याइबले पुइगु धातु वा भ्वंयागु छगू प्रकारया मुकुट वा तपुलि ।

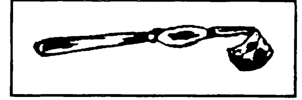
54. **Tathagata chin** - A kind of mukut (crown) generally made up of metal or paper marked with Pancha Buddhas and is worn by Vajracharyas during some special rituals.

५५. *ता:* – बौद्ध चर्या गीत (चचा) हालेवले, भजन आदि याइबले म्येंया राग, ताल कथं ताल बिइत थाइगु ख्वात्तुसे च्वंगु सिखलं हना त:गु धातुया निगू पा:चा, थें जा:गु बाजं विशेष ।

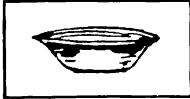
55. Ta - A ritual symbol used during Charyagita songs, and Bhajans as a musical instrument.

५६. *ता:चा* – विभिन्न धार्मिक कार्यस, मत फँ, ता:चां त्वय्त, भौमचा लसकुस याना ता:चा ल:ल्हाय् बह:म्ह धयागु कथं ता:चां त:क्यंका दुत हय्त समेतं छ्यला वया च्वंगु नंयागु ता: ग्वय्गु व चाय्केगु ज्याभ: ।

56. Tacha - A long metalled key used during the reception ceremony of a newly wed bride.

५७. *तिंचा* – सप्त विधान (सत्तुपूजा) पूजा याइबलय् वा द्योपिन्त जल दोहलपीत ल:तया तइगु धातुयागु ख्वाल्चा विशेष ।

57. Tincha - A set of metal bowls used for offering water symbolising Sevenflod Worship i.e. prostration, worship, confession, acceptance, requesting for teaching, entreaty to Buddha not to pass away into Nirvana and dedication.

५८. *तिंप्वा:* – चूडाकर्म, इहिपा:, ज्या: जंक्व आदि धार्मिक कार्य याइबलय् पिखालखुइ तया लसकुस याना दुकाय्त च्याकीगु तिं मांयात फाया कलि चिना कां हिनां दय्का तइगु मत विशेष ।

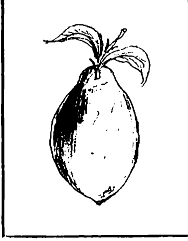
58. Tinpwa - Small pieces of bamboo sticks covered with cotton thread used for lighting in the entrance of the home while welcoming newly ordained monk and newly wed bride.

५९. *त्वा:देवा (पानस)* – नेवा: संस्कृतिया विभिन्न धार्मिक कार्यस, उत्सव व समारोहया ज्याय् इता: व चिकं तया मत च्याकेत छ्यलीगु अतिकं कलात्मक ढंगं त:जा: जुइक दय्का त:गु मतच्या थल/दीप भाण्ड ।

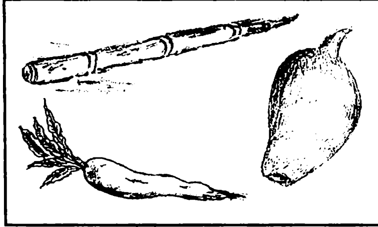
59. **Twadewa** - A highly decorated metalled oil lamp used in different religious ceremonies & to inaugurate various function.

६०. *त:सि:* – गातिला ब्रत (वसुन्धरा धलं) दनीवलय् जम्भल जलेन्द्र यक्षराजया प्रतीक स्वरुप पूजायाना: वा हायकेत छ्यलीइगु फल थथे हे स्वन्तिया म्हपूजा याइवलय् शुद्धताया प्रतीक स्वरुप विशेष रुपं ल:ल्हायमा:गु फल विशेष ।

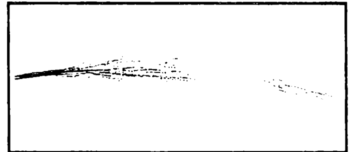
60. **Tahshi** - A kind of fruit, used by Newars in Vasundharavrata or in Mhapuja ceremony as embodiment of Jambhala, the deity of wealth.

६१. *तुच्व:, सकि, लै* – यज्ञकर्म याइगु भ्वलय् यज्ञशालाय् दुइत थी थी अन्नादिया नापनापं मा:गु स्वता फल ।

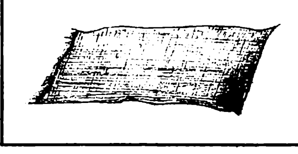
61. **Tucho Saki, Lain** - Three kinds of fruits used for offering,(Sugar cane, arum, raddish) in fire ritual.

६२. *तुफि कचा* – छेँय् बौ विइवलय् रक्षा साधनया रुपय् पूजा याना: लुखा फुसय् तायेत छ्यलीगु ब्रम्ह तुफिया कचा ।

62. **Tufikacha** - A piece of broom used in protective rite.

६३. *तुल काप:* – मोहनी फया: पूजा याइगु बखतय् ज्वाला मालाया रुपय् कोखायेत छिंक बला: बला: याना खुईत छ्यलीगु ह्याउँगु सालुगु काप: विशेष ।

63. **Tul Kapa** - A thin red ripped cloth to be womed during Buddhist rituals.

६४. *झारी* – ओंला, मतया, बहा:पूजा कुन्हु द्योपिन्त अर्घ याय्त मा:गु सादुरु, तीर्थल:, नील:, ल्वाक:छ्याना त:गु अखुंचा दुगु ली, वह: आदि धातुयागु ल:थल विशेष । थुगु थल अय्ला लुइत नं छ्य: ।

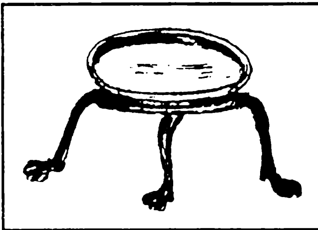
64. **Jhari** – A metallic container of a mixed solution of cow milk and purewater for offering to deities during the procesions of Wonla, Mataya and Baha Poojas.

६५. *थापिं* – गुह्य पूजादि याइबले तान्त्रिक देवी देवतापिं साधन याय्गु, ख्यें सगं आदि काइबले छ्यलीगु अखुँचा मदुगु थ्वँ तय्गु धातुयागु वा चायागु कलात्मक थल ।

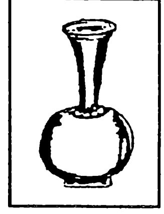

65. **Thapin** - A clay or metal Container used for keeping fermented beer during Secret Buddhist Tantric Ceremonies.

६६. *थाय्भू* - सवजं (सहभोजन) नकेत, विशेष कर्मकाण्डया ज्वलय् त:जि कथं चय्प्यता घासा तया नकेत, चूडाकर्म याइबले सँ फय्त मा:गु चक्कंगु भु वा देमा ।

66. **Thayebhu** - A metalled plate consisting of elaborate Newari dishes used during marriage ceremony by bridegroom and bride together or it is also used to keep the hair cut during Cudakarma Ceremony.

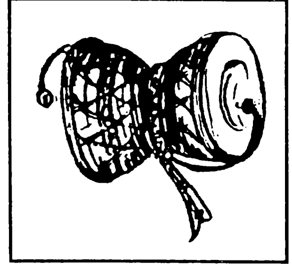
६७. ***थ्याकाचा*** – पूजा यायबले छायत मा:गु अयला तयगु थल वा अ:खुँचा मदुगु चीग्व:गु थ्याका ।

67. **Thyaka Cha** - A container for wine used in Secret Buddhist Tantric Ceremonies.

६८. ***थापं कि (आसं कि)*** – गुरुजुपिन्सं पूजायायेत मा:कथं पोताय् नं मण्डलादि च्वया: उकी च:ने थापंयायेमागु ज्वलंत दिकेत आसनया रुपय् तय्मा:गु वा व जाकि ल्वाक: छ्याना: त:गु अन्न विशेष ।

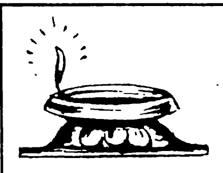
68. **Thapan Ki** - Cereal grains mixed with rice and paddy, which are spread over the mandala.

६९. ***दबदब (डमरु)*** – शास्त्र प्रमाण कथं धों, चल्ला, ब्याँ, माक:, सर्प आदि पिनिगु छ्यंगलिं भुनां, हिनां दयका तइगु बज्रयानया पूजाय् घण्ट नापं थाइगु छगू प्रकार या बाजा विशेष/कान्तांदबदब ।

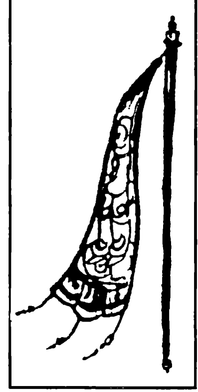
69. **Damaru** - A ritual object used in Tantric Buddhist ritual Ceremonies together with bell during empowerment, Gana Chakra and other Ceremonies. This ritual object is generally covered by the skins of snake, deer, monky, frog or fox. It makes a quite distinct peculiar sound during Puja performance.

७०. ***दलूपा: (दहल् पा:)*** – ज्योति रुप श्री स्वयम्भूया उत्पतिलिसे स्वाका त:गु बुद्ध बोधिसत्व एवं देवीदेवता, चैत्य, महाचैत्य आदिया थाय् चाक:छिं चिकं तया मत च्याकेत छ्यलीगु धातु वा ल्वहँ आदिया थल ।

70.

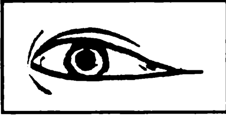
Daloopa (Dahaloopa) - A kind of bowl made up of either bronze or stone that contains oil for lighting. Daloopas are surrounded in shrines and Chaityas.

७१. ***दिग्पता*** – होम आदि पूजा याइबले दिशा दिशाय् च्वनीपिं दिक्पाल पिनिगु प्रतीक कथं यज्ञकुण्डया छ्चाखेरं स्वाइगु रंगी विरंगीया कापः बलाः वा दिक्पाल पिनिगु चित्रांकित कापः बलाः वा ध्वाँय् ।

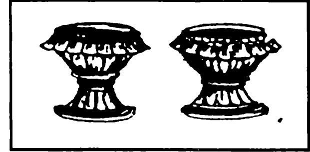
71. **Digpata** - A Colourful banner symbolizing eight gods of direction is generally fixed up in the yajna kunda during five offering Ceremonies.

७२. ***दृष्टि*** – विभिन्न देवी देवतापिं स्थापना याय्‌गु ज्याय् दशकर्म खंका जीवन्यास तइबले स्थापना याइपिं द्योपिनिगु मिखा कंकेगु ल्याखँ छ्याँट वय्‌क दय्‌का तइगु सालुसे च्वंगु वहः पाताया मिखा ।

72.

Dristi - A metalled eye usually made of Silver used during consecration of the statues. It symbolizes giving of life force or eye to the newly made statues.

७३. ***दँ बाता*** – भौमचा काः वनेबलय् म्हासु सिन्हः,कपू व नस्वाः तया यंकेत छ्यूलीगु, ज्वनेछिंक चु दया नं दिके जीक तौ समेत तया दय्‌का तइगु, ज्वः क्वतलय् तया यंकिगु धातुया कलात्मक निगः बाता वा थल विशेष ।

73. **Dan bata** - Two ritual containers used for keeping yellow powder and incense during Marriage ceremony.

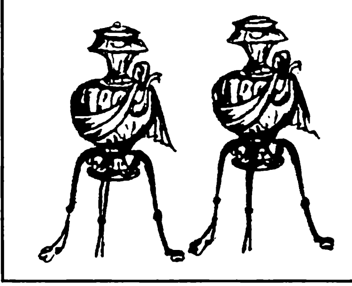
७४. ***द्वाफोस्वाँ कचा*** – कलशादि पूजा याइबले कलशय् तय्‌त मदय्‌कं मगागु नस्वाः वःगु छगू प्रकारया तुयूगु स्वाँ ह्वइगु स्वाँमाया कचा । थुकीया स्वाँ होमादि कर्म याइबले व अर्घ बिइबलय् नं छ्यलेगु याः ।

74. **Dwapho Swan Kacha** - A special stem of

a plant which grows white scented flowers used for keeping on the vase during Kalasha Puja.

७५. ***द्वाल्याकलश*** – नेपा: या बौद्ध परम्परा कथं विविध धार्मिक कार्यस विधिवत लसकुस याय्‌त जवं खवं तइगु, किसलि देछाया: मय्‌यागु आसनय् तयातइगु अखुँचा दुगु धातु यागु ल:थल विशेष/जलभाण्ड ।

75. **Dvalyakalasha** - A special Vase used in pair during a reception Ceremony to Buddhist monks, newly wedded bride and bride grooms symbolising auspiciousness.

७६. ***दुरुकी*** – मचाबू व्यकिंइबलय् दुरु, घ्यो, कस्ति, हामो, आदिं बुला: दयेका त:गु मस्तय्‌त दान याइगु कि ।

76. **Duruki** - A special kind of rice grains prepared from a mixture of milk, Ghee, Honey, Sesame grain etc. which is offered during the Birth Purification rite.

७७. ***धालाचा*** – पूजा याय्‌बले छाय्‌त मा:गु थ्वँ तय्‌गु करुवाचा थें च्वंगु थल ।

77. **Dhalacha** - A container for keeping fermented beer in Tantric Ceremonies.

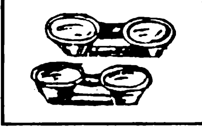

७८. ***धूप मक:*** – देव देवीपिन्त पूजा आराधना याय्‌त गुंगू अर्थात् धूप थनेत दय्‌का त:गु मिं तैगु धातुया कलात्मक थल अथवा चायागु विशेष कथंया मक: ।

78. **Dhupamaka** - An incense metalic or clay bowl used for

offering to the deities by fanning the incense (Gungu).

७९. ***धौपत्ति*** - बौद्ध परम्परा कथं विविध पूजा याइबले चतुर ब्रम्ह विहारया

भावना याना नीस्वनां पूजा याय्गुया नापं भिंगु ज्या याइबले स्वस्ति मंगल, सप्तबृद्धिया आशिका याना धौ सगंया निंति धौ तयातइगु धातु वा चाया गा:वंगु निज्व थल ।

79. **Dhaupati** - Two metalled container used for keeping curds each having two bowls. It is used during auspicious ceremonies like wedding ceremonies, and others.

८०. ***नगुमाँ (पात्रो)*** - संकल्प वाक्यलिसें पूजाकार्य यानागु दिंया सम्बत सर, ॠतु मास, तिथि, नक्षत्र, योग, करण, वार, सूर्य राशि, चन्द्र राशि आदि स्वाका ब्वनेत: मा:गु ज्योतिष शास्त्र अनुसार पिकया च्वया त:गु सफू ।

80. **Naguma** - An astrological calendar used during ritual services to find all astrological factors of the day.

८१. ***निसला*** - द्योपिन्त छाय्त, पूजा याय्बले वा मेमेगु दिनय् मदया वने धुंकूपिनिगु नामं गुरुपिन्त अन्न दान याइगु ब्वलय् बजि, मरी, चि, पालु, सिसाबुसा आदि तया बिइगु दान ।

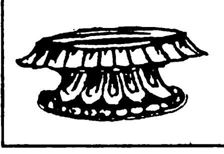
81. **Nisala** - A plate consisting of beaten rice, sweets, salt, ginger and fruits used for offering to the Buddhist priests on behalf of deceased parents or to the deities during various religious Ceremonies.

८२ ***नील: थल*** - पूजादि कार्य याय्त थ:गु शरीर शुद्धया नापं देवी देवतापिन्त स्नानादि याय्त पू मजूगू शुद्धगु ल: तय्गु थल ।

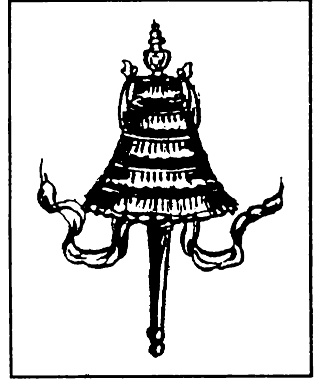
82. **Neela thala** - A vase used for keeping pure consecrated water for consecrating the deities and to purify one's body.

८३. ***नैवद्य ख्वाला*** – द्योपिन्त पञ्चोपचार पूजा याय्‌गु ज्वलय्‌ मा:गु शुद्धगु पू मजूनिगु नी बजि छाय्‌त छ्यलिगु धातुया थल ।

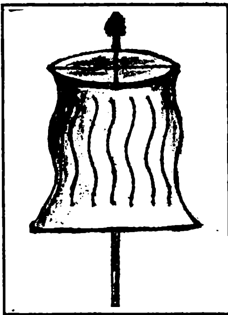
83. **Naivadya Khwala** - A ritual container used for keeping pure-uncontaminated beaten rice for offering to the deities as or of the five fold offering substances.

८४. ***न्यातँ छत्र*** – कलशादि पूजा याइबले कलशय्‌ बिज्याइम्ह द्योयात सम्मान स्वेरुप कुइके मा:गु न्याताजि रंगया काप: (ह्यांउगु, वाँउगू, तुयू, म्हासु, वचु) यागु चक्का चक्का दयेका झल्लर तया न्यातँ तया दय्‌का त:गु कुसा विशेष ।

84. **Nyatachhatra** - A miniature five staged coloured umbrella used to keep in the vase during Kalasha Puja for the invocation of the deity.

८५. ***नाग छत्र*** – वरुण नागराजयात ससम्मान छत्रं कुइकेत वरुण नागराज स्वरुपम्ह नाग कुलिंचित तुयूगु नेपाली भ्वं सिन्काया तान तया: छतजा: याना: दयेका: कुइके मा:गु कुसा विशेष ।

85. **Serpent Umbrella (Naga Chhatra)** - An umbrella used for Varuna Nagaraja as a Symbol of respect.

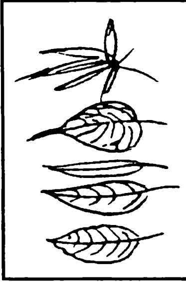
८६. ***नाग कुलिंचा*** - लंखया निमित्तय नाग साधन याना पूजा याईगु बखतय् सादुरु तया: नाग छत्रं कुइका पूजा याय्त छ्यलीइगु नागया चित्र अङ्कित चायागु थल: बिशेष(स्वनीगु) ।

86 **Serpent Pot (Naga kulincha)** - A kind of Ritual Clay Pot used for the invocation of the Serpent deity .

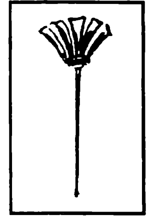
८७. ***पञ्चपक्वान*** - द्योयात, छाय्त, होमादि पूजा याइबले यज्ञय् दुइत मा:गु न्याताजि मरी वा द्योमरी ।

87. **Pancapakwan** - A five fold sweets used as object of offering in home sacrifice or for offering to the deities.

८८. ***पञ्च पल्लव*** - छें पनिस्था याइबलय्, बौ बिइबलय्, ज्या: जंक्व आदि तत:धंगु पूजा याइबले कलशय् तयेत व स:खीपतय् मा: हनेत छ्यलीइगु न्याताजि सिमाया ह: - अँह:, पँह:, पौह:,बर ह: व वंगलसि ह: ।

88. **Pancapallava** - A five kinds of tree leaves used for consecration of new buildings, bali offering and other live cycle rituals.

८९. ***पञ्चपता*** - म्हासु, वँचु, तुयु, ह्उँयांगु, वाँउगु याना न्याता प्रकारया काप:सिन्काय् तिया दयका तइगु होमादि पूजा बलिपूजा यायबले तय्मा:गु छताजि पूजाज्वलं ।

89. **Panca pata** - A five colour banner made of cloth used during home sacrifice and Bali offerings.

९०. ***पञ्चरत्न*** - कलशादि पूजा याइबले पूर्ण कलशय् तय्त, अर्घादि याय्त मा:गु न्याता रत्न–नीर, हिरा, मोति, पन्ना, व भिंपू ।

90. **Pancaratna** - A powder consisting of five jewels blue sapphire, diamond, pearl, emerald and coral used in auspicious vase during Kalasharcana Puja and other.

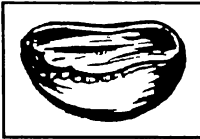
९१. ***पञ्चसूत्रका*** – पंच रंग अथवा म्हासु, वचु, तुयू, ह्उँयांगु व वाँउँगु रंगया न्यापुका निला छपु याना दय्का त:गु का वा द्यो साधन याय्त पूजा आजा याइबले पञ्च ज्ञान धारण याय् कथं क्वखाय्त छ्यलिगु का वा कोखा ।

91. **Pancasutraka** - A five coloured strewn thread symbolising five wisdoms of Vairocana, Amitabha, Aksobhya, Ratna Sambhava and Amoghsiddhi is used for wearing it as sacred thread.

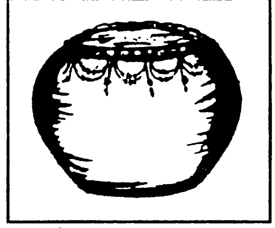
९२. ***पाथ्यायगु सफू*** – न्हिया न्हिथं वा विशेष दिनय् सकलसत्व प्राणीपिनि उद्धार जुइमा: धयागु हेतुं ब्वनीगु आपालं ज्ञान गुणया उपदेश, अर्ति दुगु शिक्षाप्रदगु धर्मग्रन्थ ।

92. **Pathyayegu Saphu** - A larger manuscript for daily recitations or in a special days recited for the benefit of all sentient beings containing Buddhist philosophy and practice such as Prajna Paramita or Lankavatara sutra.

९३. ***पात्र ख्वाला*** - बज्रयान कथं गुह्यादि पूजास अभिषेक प्राप्त व्यक्तिपिन्स जक प्रयोग याइगु थ्वँ आदि पेय पदार्थ प्रशादया रुपय् त्वनेत छ्यलीगु कँय्धातुया थल वा बात्चा ।

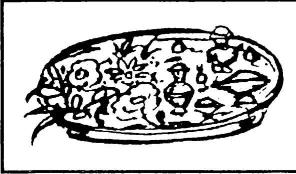
93. **Patra Khwala** - A bronze cup or sometimes scull cup used for keeping consecrated wine and fermented beer during secret tantric ceremonies. It's contents are often used as a blessing by the initiates of Tantric Empowerments.

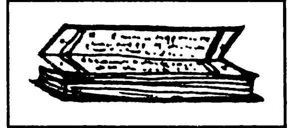
९४. *पिण्डपात्र (गुल्पा)* – भिक्षुपिन्स भिक्षाटनया निर्ति प्रयोग याइगु, सम्यक्, नरा, पञ्चदान जुइबले दान प्रदान याय्त छ्यलिगु बिविध धातु वा चायागु थल ।

94. **Pindapatra** - An alms bowl usually made of metal or clay used by Buddhist monks.

९५. *पूजाभः (पूजाभाण्ड)* – देवी देवतापिनिगु पूजा सत्कारया निर्ति मा:गु जाकि, स्वाँ, सिन्हः, नैवद्यादि पञ्चोपचार पूजा ज्वलं तइगु, चक्कंगु धातुया भु वा देमा ।

95. **Pujabha or Pujabhanda** - A ritual plate containing five fold offering as the object of five sense faculties in order to offer various deities inculding Buddhas or Bodhisattvas.

९६. *पूजा सफू* - पूजायागु विधि विधानया बारे च्वया त:गु, पूजा क्वचाय्का पूजा याय्मा:गु गुरुजुं ज्वना बिज्याइगु सफू ।

96. **Pujasaphu** - A manuscript Containing ritual manual used by Buddhist priests during various Buddhist Ceremonies.

९७. *पूर्णकलश* - दशकर्मादि संस्कार, व्रत, यज्ञ, आदि पूजा याय्गु ज्वलय् सम्बन्धित देवी देवताया आव्हान व साधना याना पूजास बिज्याकेत छ्यलिगु द्वाफोस्वाँ कचाया नापं किसली देछाया तइगु धातुयागु ल: थल । जलभाण्ड ।

97. **Purna Kalasa** - A vase, profusedly used by newar Vajrayana masters as a ritual object to invoke deities and in life cycle rituals.

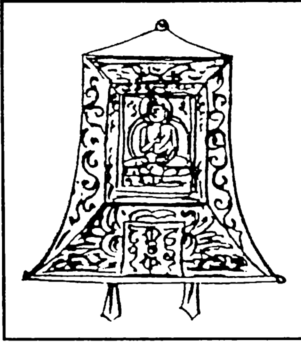
९८. ***पोताय्*** - थी थी पूजा याय्गु इवलय् पूजा याय्त मा:गु पूजा ज्वलं स्थापना (थापं) यायेया निति रेखा चित्र च्वयत्, व्रत आदि दनीबले मन्द: च्वय्त वा थाय्त छ्यूयलीगु भ्वासा ल्वहँया चूँ ।

98. **Potay** - A sand powder used for drawing mandalas, lines, circles in order to perform Puja and for the placement of different ritual objects.

९९. ***पौगा*** – बौद्ध परम्परा कथं चूडाकर्मया धार्मिक ज्याय् बान्हां छुय्त ससन्मान न्यय्के मा:गु छगू प्रकारया गा विशेष ।

99. **Pauga** - A scarf used for honorary newly ordained Buddhist monks during Chudakarma Ceremony.

१००. ***पौभा*** – विशेष याना विभिन्न बाह्य गुह्य द्योपिनिगु मुद्रा, ध्यान ज्ञान आदि शास्त्र प्रमाण अनुसार मिलय् याना त:ताजि रंगया नापं लुँ, वहलं थ्यंक च्वया तइगु पूजाकोठाय् धर्मकोठाय् खायातइगु सत्तुपूजा, ब्रतादि पूजा याइबलय् ब्वया तइगु कापतय् च्वया तइगु किपा विशेष ।

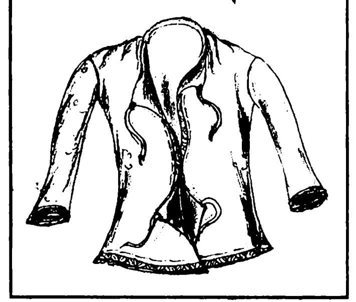
100. **Paubha** - A thangka consiting of the images of Various deities with appropriate colour, used to display in Shrineroom, or during religious observances.

१०१. ***पञ्चगव्य*** – पूजा विशेषय् पूजाय् च्वनीम्ह यजमानयागु शरीरय् किटाणु आदि प्रवेश मजूसे, शुद्ध जुइमा: धइगु प्रमाणं पञ्चगोमाता स्वरुपं साखि, साच्व, सादुरु, साधौं व साघ्यो थुलि न्याता शास्त्र प्रमाणकथं पाय्छि जुइक मिलेयाना: दयेका:त:गु पवित्रगु वस्तु ।

101. **Panchagavya** - Five kinds of purification substances to be used by tantric practitioner in Newar Buddhist tradition : they are cowdung, cow urine, cow-milk, yoghurt, butter.

१०२. ***पञ्च औषधी*** – कलश पूजा याइबलय् कलशया गर्भय् तयेत छ्यलिइगु न्याताजि आयुर्वेदिक जडिबुटी (१) शिलिस (२) हल: (३) पुष्करामूल (४) अगुरु (५) दालचिनी ।

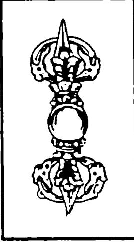
102. **Pancha ausadhi** - Five kinds of aurvedic herbs used in Kalasapuja of Newar Buddhist tradition.

१०३. ***पुतुलँ*** – गुरु बज्राचार्यपिनि पूजा याइगु बखतय् फिइगु ह्याउँगु पुतु दुगु लँ विशेष ।

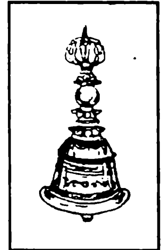
103. **Putulan** - A red thick cloth to be worn ny the Vajracharya priests during worship.

१०४. ***बज्र*** – बज्रयान कथं पूजाविधिस प्रज्ञोपायात्मक दर्शनज्ञान, निरञ्जन निराकार, अभेद्य, दृढ, सार आदिया प्रतीक कथं छ्यला: नाला: वयाच्वंगु, दथुइ गोलाकार जुया थ्वया ज:ख: अष्टदल पद्म सहित जुया च्वय् क्वय् च्वका लूगु धातुयागु पूजा ज्वलं ।

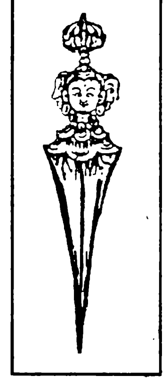
104. **Vajra** - A ritual object used by Vajrayana Masters during various empowerment sessions and life cycle rituals. It is symbolised as the unity of wisdom and skill in means. This ritual object is hold by many tantric divinities such as Vajrasattva, Vajradhara, Vajrapani etc. It is also a Principal Sceptre of Indra, the King of devas.

१०५. ***बज्रघण्ट (गं)*** – बज्रयान कथं बाह्य गुह्य पूजादि कार्यस बज्राचार्यपिन्स छ्यलीगु बज्रावलि, चक्रावलि, किङ्किनीजाल, हारार्द्धहार व अष्टदल पद्म सहित अङ्कित जुया च्वंगु चैत्याकार जुया शिरोभागय् मुखाकृत अर्धबज्रांकित, अष्टधातुया बोति मिलय् याना दय्का त:गु मधुर ध्वनी पिज्वइगु, ल्हातं ज्वना थाय्गु पूजा ज्वलं ।

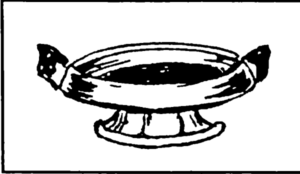
105. **Vajra Ghanta** - A bell, also a ritual object profusedly used by Vajrayana Masters during Vajrayana ritual ceremonies. It produces a melodious sound symbolizing Buddha's great compassion or skill in means.

१०६. ***बज्रकिला*** – गुह्य पूजा याय्बलय् दुष्ट तारण मारणयाय्त तान्त्रिक विधि कथं ल्वय् लाय्के मा:गु ज्याय् ल: शोधन याना लंकेत छ्यलीगु, च्वय्या भागय् स्वपा: ख्वा अर्ध बज्राङ्कित हितिमंग: सहित स्वसिलिं लुइका त:गु अस्त्र वा विशेष ज्वलं ।

106. **Vajrakila** - A special ritual dagger used to eliminate the desctruction of forces and deseases during a tantric ceremony. The upper part of the dagger consists of three faces and has a pointed end.

१०७. ***बलिपात्र*** – बौद्ध परम्परा कथं प्राय: याना न्ह्यागु पूजा याय्बले नं भिगू दिशास बिज्याना च्वंपिं दशदिक्पाल पिनिगु प्रतीक कथं पूजाय् छ्यलीगु धातुयागु थल ।

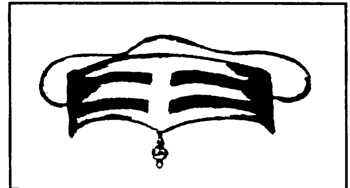
107.

Bali Patra - An offering bowl used as a representative of Ten Wrathful Deities of ten Direction.

१०८. ***बिसला: पा:*** – होमादि कर्म याइबले यज्ञय् बीव: दुइत छ्यलीगु धातु यागु पाचा ।

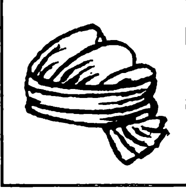
108. **Bisala Pa** - A small bowl of metal or clay used during Homa Ceremony.

१०९. ***बेताचिं*** – दशकर्मादि पूजा, बाम्हा पूजा, मतया, ऑंला आदिया दिनस गुरु बज्राचार्यपिन्स कपालय् तिसा कथं तीगु, बालाचिंगु वह:या तिसा गुरुचिं ।

109. **Betachin** - A five stripped silvery ornament used by Vajracharya priests in their foreheads during bahapuja, life cycle rituals, and Mataya festivals.

११०. ***बेतालि (पत्त वस्त्र)*** – बा:हा पूजा, मतया, चूडाकर्म, ज्याजंकु अथे हे मेमेगु धार्मिक ज्याङ्वलय् गुरुजुपिंत, हनेबह:पिं नायो भाजु आदिपिं सम्मान स्वरुप छ्यूनय् हिना: चिकिगु तयुगु काप: बला: वा पगरी विशेष ।

110. **Betachin** - (A five silvery object used in the forehead of the officating priests) A five stripped silvery ornament used by Vajrachary priests in their foreheads during bahapuja, life cycle rituals, and Mataya festivals.

१११. ***बौक्वन्हा:*** – थासं थासय् च्वना च्वंपिं लोकपाल, क्षेत्रपाल ,भैरव अष्टमातृका आदिपिन्त सन्तोष जुइक खाद्य भोज्य, पेय पदार्थ नकेत पूजा आजा याइबलय् बलि गोजा तया पञ्चपता कर्णपता आदि तिया बलि हाय्केत छ्यलीगु छगू प्रकारया थल ।

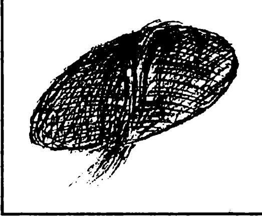
111. **Baukwanha** - A container consisting of Bali offerings, food and drinking substances used for offerings to protector deities in ten direction.

११२. ***ब्या*** – मिसा मस्तय्त इहि याइबलय् सुवर्ण कुमार स्वरुपम्ह वरया प्रतीक कथं मानेयाना : इहिपा : याना बिइत छ्यलीगु फल अथे हे होमार्चन याइबलय् यज्ञय् दुइत मा:गु फल विशेष ।

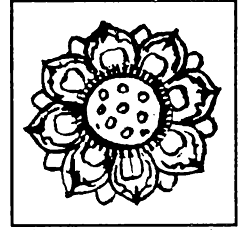
112. **Bya** - A kind of fruit, needed for the fire ritual performed on the occasion of pseudo-marriage (ihi) of girls as an embodiment of Prince Suvarnavarna Kumar.

११३. ***व्रतका*** – बसुन्धरा व्रत, अष्टमी ब्रत, आदि दनीबले धलं दनीपिसं ल्हा:तय् धारण यायेया निर्ति न्यात् तया: वाना: दयेका त:गु म्हासुगु वा तुयूगु का विशेष थुगु का कुछि व प्यलंगु हाक: याना: न्याग: बज्र गथ: चिना ल्हातय् धारण याइगु ख: ।

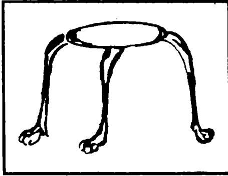
113. **Vrataka** - A white or yellow thread to be used in the ceremony of Uposadhavrata of Avalokiteshvara or Vasundhara. It is held on the wrist of the devotees during the Ceremony.

११४. ***मन्दपा:*** – पूजा याइबले देवी देवता पिनिगु आसन रुपी पलेस्वाँया प्रतीक कथं छ्‌याखेरं च्याह: पलेह: तया धातु, वा ल्वहँ वा चायागु चाक: लागु वस्तु वा पोतायूचं नं थासा कया अथवा च्वया तइगु मन्द: ।

114. **Mandapa** - A circular mandala made of metal or stone or clay containing eight petalled lotus or even the mandala made on the cloth from a block print using sand powder.

११५. ***मय्*** – शंख, द्वाल्याकलश, थाय्भु आदि दिकेत आसनया रुपय् छ्‌यला वया च्वंगु धातुयागु स्वख्व: दुगु वस्तु ।

115. **Maye** - A tripod stand used for kepping a conch, Dwalyakalasha and Thayebhu.

११६. ***माक: दलू*** – गुह्य पूजादि याइबले मोहनी सिन्ह फयूत मा:गु माक:यागु मूर्ति दुगु दथुइ दलूपा: दुगु दीप भाण्ड ।

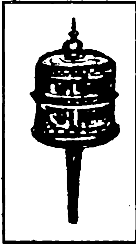

116. **Makadalu** - A lamp containing an image of monkey used for taking black powder as an object of sindur during tantric ceremonies.

११७. ***माइता, बिइता*** – द्योपिन्त दीप पूजा याय्‌त, कपाय्‌ फ्‌यनां प्यलंगूया ल्याखं निला: तइगु चिकनय्‌ वा घ्यलय्‌ बुला तइगु दलूपाते, सुकन्दाय्‌, घ्यदेवाय्‌, त्वायदेवाय्‌ आदि मत च्याकेत छयलीगु का ।

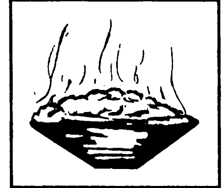
117. **Ma-eta, Bi-eta** - A thread made of cotton used for offering lamp to the deities by dipping it into oil or butter with a size about four fingers.

११८. ***माणे*** – चैत्य, विहार, गुम्बा, देवस्थल आदिस्थानस काय्‌, वाक, चित्त शुद्ध याना चा: चा: हिकेत स्थापना याना तइगु वा ल्हातं ज्वनां नं चा:हिकेत छ्यलिगु 'ओं मणि पद्‌मे हूँ' षडक्षरी मन्त्र आख: दुगु गर्भ गृहे षडक्षरी मन्त्र, धारणी तया तइगु विविधि धातुं दय्‌का त:गु छगू ज्वलं ।

118. **Mane** - A prayer wheel Consisting of six syllable mantra "Om Mani Padme Hum" of Avalokiteshuara engraved in it used in Buddhist monasteries and temples.

११९. ***मिंसलि*** – पूजा विधिया ज्वलय्‌ द्य:पिंत निराञ्जन, सुं गुम्हसित पिखालखुइ तया लसकुस याना दुकाय्‌ न्ह्यव ईका, प:का पी गोजा आदिं पीया मिं दुइत छ्यलिगु मिं दुगु सलिचा ।

119. **Min Sali** - A small bowl of clay containing fire and is used for driving away the obstacles while welcoming somebody.

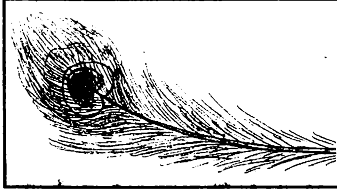
१२०. ***मुख: (मुकुट)*** – पञ्चाभिषेकया छगू अभिषेक मुकुटाभिषेक प्राप्त याय्‌ धुंका गुरु बज्राचार्यपिंसं होमादि कर्म, सत्त्व पूजा, लाश्या, मुद्रा, नृत्य याइबले अनिवार्य रुपं पुइमा:गु, च्वकाय्‌ बज्र दुगु, पञ्चबुद्ध अंकित जुयाच्वंगु ली वा सिज: यागु बज्रयानया तपुलि ।

120. **Mukha (Mukuta)** - A crown used by Vajrayana Masters, during fire puja,

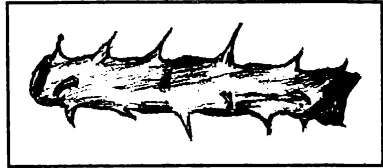
Tara Puja, and 16 Lasya Mudra dance performances. It is embedded with five Buddha images and contains a Vajra in the pinnacle of the crown.

१२१. ***म्हेखा पा:*** – छेँय् बौ विइवलय् रक्षा साधनया रुपय् पूजा याना: लुखा फुसय् ताना: कुमति पिं पाखें (भूत, प्रेत, पिशाच, डाकिनी) रक्षा यायेत, (देव ख्य: चायेकी वले स्तोत्रादि व्वना: द्य: यात पंखा गायेकेत) छ्यलीगु म्हेखा भंगया पा, लुखा फुसय् म्हेखा पाया नापं तुफिकचा, यन्त्र सहित याना स्वख्व नकी नं ताना तइगु ख: ।

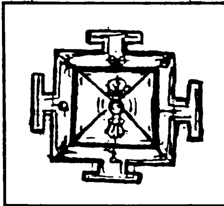
121. **Mhekhapa** - Peacock's feather, used in fanning the deities and also used in a special rite to put it into upper part of the main door as protection from harmful and evil spirits.

१२२. ***माला कँ*** – बौ बिइबलय् रक्षा साधनया रुपय् पूजा याना लुखा फुसय् ताइगु छ्चाखेरं कँ दुगु सिंयागु कथि।

122. **Mala Kan** - A thorny stem used in protective rite.

१२३. ***यज्ञ कुण्ड (यज्ञशाला)*** – गुरुबज्राचार्यपिसं होमादि पूजा याइबले छ्यलिगु प्यकूलाना नं गा: वंगु, दथ्वी बज्रांकित, छ्चाखेरं लोकपाल देवतापिनिगु चिन्ह अंकित यज्ञ यायेगु थल ।

123. **Yajna Kunda** - A metallic container for performing Homa Sacrifice consisting of symbolic representation of eight gods of direction. It is square shaped hollowed at the centre.

१२४. ***यन्त्र (जन्त्र)*** – भूत प्रेत, पिशाच आदिपिनिगु पाखें वइगु नाना प्रकारया विघ्न, बाधा, भय, पीडायात पनेगु हेतुं विभिन्न तान्त्रिक द्योपिनिगु मन्त्र,

भ्वंतय् वा भोजापत्रय् च्वया कोखाइगु वा मू लुखाय् ताइगु छगू प्रकारया रक्षा वस्तु ।

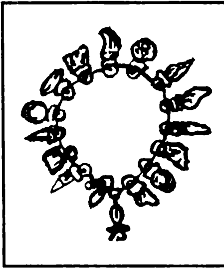
124. **Yantra (Jantra)** - A protecting object nailed in the entrance of the home and is made of Nepali paper or Bhojapatra containg mantras of wrathful deities to drive away evil spirits, ghosts, evil forces and obstructions. Yantra is also used in a rosary.

१२५. ***यक्षयक्षिणी*** - ततधंगु पूजाआजा याइगु बखतय् रक्षकया स्वरुप यक्ष व यक्षिणीया ख्वा:पा: चित्र अङ्कित याना: पूजा याइबले थापं यायेत मा:गु निग: चायागु कुलिंचा, थल विशेष ।

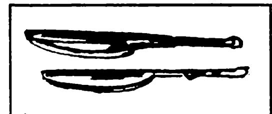
125. **Yaksha Yakshini** - Two clay pots, one portrayed as Yaksha and another as Yakshini used in protection rite.

१२६. ***रक्षमाला*** - मचा जंकु याइबलय् मचायात छुं नं प्रकारया भय मवय्क रक्षा याय्त, विभिन्न जडिबुटि, पशुतय्गु लुसि, वनस्पति, ध्येबा, लुँ, वह आदि तया मा:हनां मचायात कोखाय्कीगु माला विशेष ।

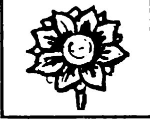
126. **Raksamala** - A rosary consisting of various elements such as herbs, animal's nail, plants, coin, gold and silver used for wearing to a baby during his or her macha Janko Ceremony for protection.

१२७. ***लुँख्व:चा, वह ख्व:चा*** - बौद्ध परम्परा कथं चूडाकर्म याइगु ज्याय् आंग:सँ त्वा: ल्हाय्त, श्राद्ध (लत्या) बलय् पिण्ड बाकू थलेत छ्यलीगु लुँ व वह: यागु चाय्गु ज्याभ: ख्व: चा ।

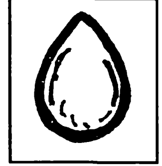
127. **Lun Khwocha Woh Khwocha** - A golden blade or a silvery blade used for cutting the top knot of a newly ordained monk during Cudakarma Ceremony or to divide pinda into two halves during Sharddha ceremony.

१२८. ***लुँ पले, वह: पले*** – कलश पूजा, गुह्य पूजा, दशकर्म आदि पूजास पूजा यायगु ज्वलं स्थापना (थापं) यायत पलेस्वाँ आसनया प्रतीक कथं तइगु लुँयागु व वह: यागु पाताय् च्याह: पलेस्वाँथें किया दय्का तइगु लुँ व वह:या पाता ।

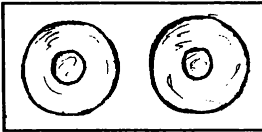
128. **Lun Pale, Woh Pale** - A golden or silvery plate consisting of eight petalled lotus engraved on it used during Kalashapuja or ten life cycle rituals.

१२९. ***लुँ सिन्ह: (लुँचि)*** – चूडाकर्म याइबले, द्यो पनिस्था यायगु ज्याय् सम्बन्धित व्यक्ति वा द्योपिनिगु कपालय् तिकीगु लुँ पातायागु सिन्ह: ।

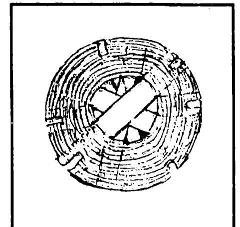
129. **Lunchi or Lun Sinha** - A golden sindur, used during consecration ceremony of any deity or during Cudakarma Ceremony.

१३०. ***लुँचकि, वह:चकि*** – सूर्यविम्ब व चन्द्रविम्वया प्रतिक कथं तत:धंगु पूजा आजा यायेत मा:गु लुँ वह:यागु गोलाक पाता चाना त:गु धातु विशेष ।

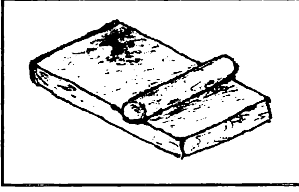
130. **Gold Disc, Silver Disc** - A type of circular metal plate symbolizing the sun and moon.

१३१. ***लिविंचा*** – शुभकार्यस गुरुजुपिन्त निमन्त्रणा यायेत व चूडाकर्म याइबलय् क्व: चिक सायेत छय्लीगु सिन्का चाना दयेका तइगु चिकी चाया:गु वस्तु विशेष ।

131. **Liwichha** - A kind of clay object used for inviting Vajracharya priest to begin an auspicious work.

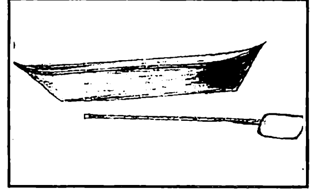
१३२. ***ल्वंमा*** – वरे छुइवले, इहि याइवले भीमरथारोहण याइबले व मेखला वन्धन

(व्रतवन्ध) इत्यादि कर्म काण्डय् तुतिं माय् क्ययक्ेत छ्यलीगु ल्वंहयागु ज्याभः विशेष ।

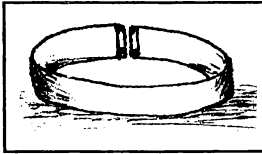
132. **Lhoma** - A stone pestle for crushing cereals and beans by iniatiates foot during Chudakarma, Ihi and Bhimaratharohan ceremonies.

१३३. ***वह:या डुंगा व चतंचा*** – सिना वंम्ह मनूया खुला याइबले वैतरणी नदी छिकेगु ल्याखं वह:या पातायागु डुंगा व चतंचा लसिइ वयेक दयेका त:गु वस्तु ।

133. **Woha ya Catancha - (Lit: Silver Boat ladle)** - The object which is offered to ferry the deceased person over the Vaitarani river during semi-annual death rite.

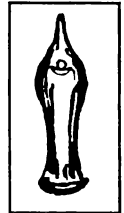
१३४. ***वह:या अंगू*** – थी थी पूजा याइबलय् रुमालय् जाकि प्वचिना वह:या अंगू

छपा न. घाना गुरु वज्राचार्ययात अंगुष्ठाभरण स्वरुप प्रदान याइगु तिसा विशेष ।

134. **Wahaya angu** - A silver ring, a kind of offering to ritual priest during religious ceremonies.

१३५. ***सत्तुगोजा*** – सप्तविधानुत्तर पूजा याइबले १०८ ता: ल्याखं पिण्डपात्र घ्य: देवा, तिंचाया नापं १०८ ग:हे ब्वये मा:गु चना, छ्व:, आदि सिंया नचुका चिनी व साख:सहित नैक्या, छोहरा, सुकमेल तया लखय् वाला: दय्का त:गु खाद्य वस्तु वा गोजा विशेष ।

135. **Sattu goja** - A torma made of fried wheat powder and sugar

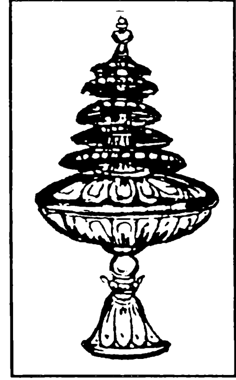
used in the number of 108 during Saptabidhanuttar Puja.

१३६. ***समय् थल (समेपिचा)*** – पूजा स्वया द्योपिन्त खाद्य भोज्यया प्रतीक स्वरुप छाय्मा:गु मुस्या, पालु, ख्यैं, न्याँ, छ्वेला, ओ, बजि, व स्याबजि सहितगु खाद्य पदार्थतय्गु थल ।

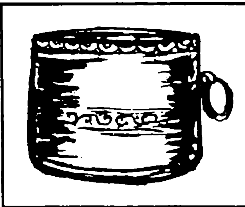
136. **Samayapicha** - A container consisting of various food substances like soyabean, meat, cake (made of cereals), beaten rice, and dried beaten rice etc.

१३७. ***सिन्हः मू*** – कलशादि पूजास ज्वलान्हाय्कं नापं स्वनां पूजा याइगु, न्यातँ पलिथें तँ तँ दुगु, गर्भ गृहे सिन्हः तइगु छगू बुट्टा दुगु धातुया सिन्हः थल ।

137. **Sinhamu** - A ritual container of vermillion powder used along with the mirror in Kalasharcana puja. It has five concentric rings and has vermillion powder in its matrix.

१३८. ***सिंफँ (फँ, पाथि)*** – चूडाकर्म, ज्या: जंक्व याना दे जात्रा धुंका लसकुसयाना दुकाय्गु ज्याय् फँ बाऱ्हाँ छुयेत हानं विविध धार्मिक कार्यस: मत, फँ, ता:चाँ त्वय्त नं प्रयोगय् हया च्वंगु सियागु अन्न आदि वस्तु दाय्गु थल ।

138. **Siphan** - A wooden pot for measuring the quantity of grains usually measuring 8 manas. It is used for reception ceremony to a newly wed bride or a Buddhist monk together with a long key and a lamp.

१३९. ***सिलाय्कू*** – नेपा:या बौद्ध परम्परा कथं बहाबहिली भिक्षु जुया च्वंपिसं धारण याय्मा:गु 'शील गुणं युक्तगु च्वय् चैत्य, क्वय् अर्ध बज्रांकित सिंयागु चु दुगु धर्मदण्डी ।

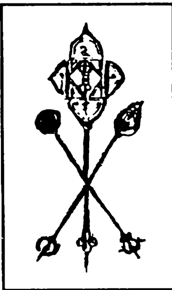
139. **Silayku** - A wooden stalt with chaitya symbol at the top, usually held by Buddhist monks of Newar Buddhist monasteries.

१४०. ***सुकुन्दा (दीप भाण्ड)*** – न्ह्यागु नं पूजादि न्ह्याकेत सूर्य (गुरु भाष्कर)साक्षिया रुपय् तय्त, कार्यसिद्धि, मंगल आदिया प्रतीक कथं गणेशया मूर्ति दुगु नागं कुइका त:गु चिकं तया मत च्याकेत छ्यलिगु कलशया आकार लूगु कलात्मक थल

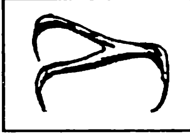
140. **Sukunda (Deepabhanda)** - A ritual lamp used as the represantative of sun god an object of witness during the performance of any ritual ceremonies. It also contains the image of Ganesh, as a destroyer of obstacles and bestower of success or accomplishments. It is artistically decorated by serpents or Nagas.

१४१. ***सुलापा: (स्वाहा पात्र)*** – गुरु बज्राचार्यपिंस यज्ञ आदि याइबले सकलसिया स्वस्ति, मंगल, कल्याण आदि कामना याना यज्ञय् घ्यो दुयेत छ्यलीगु, दथ्वी बज्रांकित यज्ञशाला आकारगु चु दुगु छगू यज्ञ होमया ज्याभ: ।

141. **Sulpa** - A metalled rectangular object with a long handle is used for Homa Sacrifice or fire puja.

१४२. ***स्वख्व: नकिं*** – भूत, प्रेत, पिशाच आदिपिनिगु पाखें वइगु नाना प्रकारया

विघ्न बाधा, भय, पीडायात पनेगु हेतुं विभिन्न तान्त्रिक द्योपिनिगु मन्त्र, धारणी दुगु भ्वँ तुफि, म्हखापा आदि लुखा फुसे, नीनालय् व थाय्थासय् तया तय्त तक्यंका ताय्गु ज्याय् छ्यलिगु स्वंगु च्व: दुगु प्याकिं नकिं विशेष ।

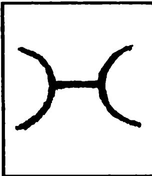
142. **Sokhownakin** - A tri-phased nail used to exorcise domestic evil spirits, ghosts, evil forces, and obstructions. It is generally nailed in the main door together with peacock's feather, Kusha grass and a paper containing mantra of a wrathful deity, usually Acala or Candamaharosana.

१४३. ***स्वतंछत्र*** – कलशादि पूजाय् बिज्याइम्ह द्योयात सत्कार स्वरुप कुइकीगु काप: यागु तँ तँ याना स्वतँ तया दय्का तइगु कुसा व देग, चिबहा: आदिया गजू च्वकाय्, तोरणय् च्वय् कुइका तइगु धातु, सिंयागु वा काप: यागु कुसा विशेष ।

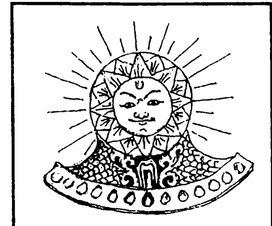

143. **Three fold Chhatra** - A miniature threefold umbrellas usually hanged over pinnacle of the temple, torana, chaitya is made of three staged circular clothdisc used as an object of offering to honour the deities.

१४४. ***सिइयागु त्रिसुचिक*** – मिसा मस्तय्त वान्हा तइबलय् कपालय् तिकीगु वाँ लुगु सिइयागु सिन्ह: विशेष ।

144. **Trisuchika** - A mark to be placed on the forehead of the girls during life cycle ritual. It is usually made of wax.

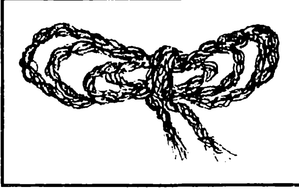

१४५. ***सूर्य मण्डल*** – मिसा मस्त बान्हा तइबलय् व न्हिथं नित्य पूजाया भ्वलय् सुर्द्यो: पूजा यायेत मा:गु सुर्द्यो या ख्वा: अङ्कित याना भिंनिपा: दलुपा: छाँटवंका दयेका त:गु ल्वँहया मण्डल

थुजा:गु सूर्य मण्डल क:सि पखालय् तया तइगु ख: ।

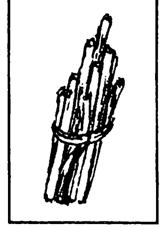
145. **Suryamandala** - A stone or metal mandala plate of Suryamandala with twelve hollow parts used in life cycle ritual of girls for worshipping to the Sun and it is also used for daily worship to be placed on the top floor of the house in the balcony.

१४६. ***स:खिप*** - छेँय बौं बिइवले वा तत: धंगु पूजा होमादि कर्म याइबले रक्षा मालाया रुपय् अष्टमङ्गल सहित पञ्चपल्लव आदि मा:हनेत छ्यलीगु स:खि मो दयेका: त:गु खिप: ।

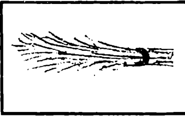
146. **Sahkhi** - A strong rope used in the fire rituals and protection rite .

१४७. ***सिन्तासिं*** - होम याइबलय् यज्ञय् मिं तयेया निर्ति संकल्प याना: दक्वसिबे न्हापां च्यांकिगु मतथें हवार्रर च्याइगु छ्ता जि च्वाम्व:माया सिं ।

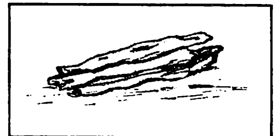
147. **Sintashin (A Kind of Wood)** - A kind of Wood which is lit first during the Ablution Ceremony in order to kindle fire in the Ablution Vessel or Yajna.

१४८. ***सितुघाँय्*** – गुरुजुपिन्स पूजाया भ्वलय् यजमानपिन्त, उपोषथ ब्रत (धलं) दनीपिन्त शरीर शुद्धया प्रतिक पञ्चगव्य बिइया निर्ति प्वांय् तुफिचा लसीवयेक दयेका: छ्यलीगु ख्यलय् बुया वइगु छ्ताजि पवित्रगु घाँय् विशेष ।

148. **Situ Ghay (A kind of Grass)** - A kind of grass, which is used in the meditation cushion.

१४९. ***स्वसिं*** – यज्ञकर्म यायेबले तँ तँ तया स्वीनिकाया: ल्या खँ यज्ञशालाय् दुइत मा:गु छ्ताजि भिंगु जातया सिँ ।

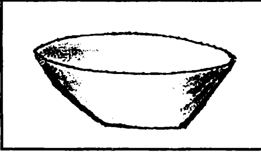

149. **Swon Shin** - Woods which are superimposed on each other to be burned in the fire ritual.

१५०. ***सिजःया तलिचा व चतं*** - होमादि कर्म याइबले जाकि, हामो, सादुरु व लः तया यज्ञ कुण्डलया अग्नेय दिशा पाखे देछुना जाबुका मण्डलय् व द्योपिन्त छायेत जा थुइगु सिजःयागु थल व तुइगु चतंचा ।

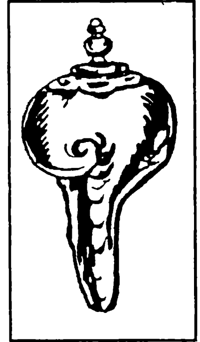
150. **Sijaya Talicha & Chatan** - A copper pot and ladle used for cooking rice to be offered during the fire ritual

१५१. ***सिजःयागु ख्वालाचा*** - छेँय् बौ बिइबलय् छेँया थेमाय् रक्षा साधान म्हेखापा, तुफिकचा, यन्त्र आदि ताय् धुंकाः उकियात त्वःपुइत ताइगु सिजःयागु ख्वाला ।

151. **Copper pot** - A kind of copper pot, which is used to cover the Peacock feather, Broom stick, for protection during sacrificial worship.

१५२. ***शंख*** – धार्मिक पूजा विधिस नीलः तया वरुण नागराजाया प्रतीक स्वरुप पूजा याना देवी देवतापिन्त स्नान आदि याकेत, थःगु शरीर शुद्ध याय्त छ्यलीगु, देवख्यः चाय्केत व मण्डलय् अर्घ यायेत भजन आदि याय्बले पुइगु बाजं विशेष ।

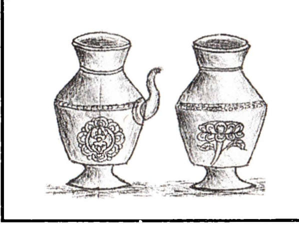

152. **Sankha** - A conch, also a ritual object representing the deity Varuna Nagaraja, used for bathing or consecrating the deities or for purifying one's body. It is also used as a musical instrument while praising the deities.

१५३. ***श्री खण्ड, नँस्वाः, गुंगू*** – थी थी पूजा याइबलय् पूजाय् द्यःपिं बिज्याकेगु नितिं सुगन्ध बास्ना वयकेत मिं दुगु मकलय् तया थनिइगु धूप विशेष ।

153. **Sandalwood Paste**(Fragrant Flower, Gungu) - A kind of incense, burned with a view to propitiating the deities especially when various worships are performed.

१५४. ***शिवशक्ति*** – ततः धंगु पूजाआजा याइबलय् (चूडाकर्म, दशकर्म, होम)

थापंयाना पूजा यायेधुंकाः निम्ह स्त्री पुरुष यजमान पिन्त एवं भीमरथारोहण ज्याजंक्व याइबलय् जंक्वयाःपिं ज्याथः ज्याथि निम्हसित सगंबिइ धुंकाः लःल्हाना बिइगु, नीलबज्र व उफोस्वांया चित्रांकित निगः चायागु कलश स्वरुपगु थलः विशेष ।

154. **Shiva Sakti** - Two Clay Vases which are used during Bhima Ratharohan life cycle rituals.

हलंज्वलं ब्वज्याया आयोजक कमिटि

संयोजक

किरण भाई वज्राचार्य (बालिफः)

दुजः

बाबु राजा वज्राचार्य (गाबहाः)
अनिल बीर वज्राचार्य (गाबहाः)
सुनिल वज्राचार्य (चल्खु)
बिनोद वज्राचार्य (बुबहाः)
धर्मराज शाक्य (सुन्धारा)
ऋद्धि लक्ष्मी शाक्य (नःबहि)
अर्चना वज्राचार्य (ववालखु)

ह्लंज्वलं बिया ग्वहाली याना बिज्यापिं

१)	श्री मुक्तराज वज्राचार्य	न:त्वा:
२)	श्री काजी रत्न वज्राचार्य	बुबहा:
३)	श्री अष्ट माया वज्राचार्य	न्या:चुक
४)	श्री मनिष शाक्य	नकबहि:
५)	श्री पद्म बीर वज्राचार्य	गाबहा:
६)	श्री दिपक वज्राचार्य	क्वालखु
७)	श्री धर्मराज वज्राचार्य	प्यंग थां

बिशेष ग्वहाली याना बिज्यापिं

१)	श्री बिश्व बज्र वज्राचार्य	दौबहा:
२)	श्री किशोर भाइ वज्राचार्य	बालिफ:
३)	श्री पुष्प राज वज्राचार्य	चाकुपाट
४)	श्री राज भाइ वज्राचार्य	न्या:चुक
५)	श्री बीर काजी शाक्य	जाउलाखेल

